

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITAS SCIENTIARUM SZEGEDIENSIS
MÉRNÖKI KAR

***AZ ÖKOLÓGIAI GAZDÁLKODÁS SZEREPE A
FENNTARTHATÓ MEZŐGAZDASÁGBAN,
KIEMELTEN A BIOSZÖLŐ ÁGAZATBAN***

OTDK DOLGOZAT

Tamaskó Lilla

*IV. évfolyamos gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök (Bsc)
hallgató*

Témavezető

Dr. Panyor Ágota PhD.

Egyetemi docens

SZEGED

2014.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	Az Ökológiai gazdálkodás megjelenése a világon.....	3
1.1.	Az ökológiai gazdálkodás nemzetközi szervezetei.....	4
2.	A bioszőlő és biobor helyzete, valamint megítélése az ökotermékek piacán	6
2.1.	A bioszőlő és biobor termelésének alakulása a világpiacra és hazánkban	6
2.1.1.	Világpiaci adatok.....	6
2.1.2.	A magyarországi bioszőlő és biobor helyzetképe	8
2.2.	A bioszőlő termesztéstechnológiája	11
2.2.1.	Szőlősorköz-takarónövényzet telepítése és annak hatása	12
3.	Anyag és módszer	15
3.1.	Strukturált interjú a biotermelőkkel.....	15
3.2.	Problémafa – Célfá	15
4.	Vizsgálati eredmények	16
4.1.	Az interjúk kiértékelése	16
4.1.1.	A vállalkozások általános bemutatása	17
4.1.2.	A bioszőlő vertikum sajátosságai.....	22
4.1.3.	A biotermékek piaci viszonyai, keresletének alakulása	23
4.1.4.	A bioszőlő ágazat támogatási rendszere.....	25
4.1.5.	A bioszőlő termesztéstechnológiájának jellemzői	28
4.1.6.	Az ágazat versenyképessége és hiányosságai	31
4.2.	Problémafa	33
4.3.	Célfá – javaslatok a bioszőlő ágazat jövőbeni fejlődési lehetőségeire	38
5.	Összefoglalás.....	42
6.	Mellékletek	46

BEVEZETÉS

Dolgozatom témája egy konferencián való részvétel során fogalmazódott meg bennem, valamint az egyetemen folytatott tanulmányok alatt egyre inkább figyelemmel kísértem azokat a témákat, amelyek a biogazdálkodáshoz köthetőek. A 2013 októberében megrendezett Ökológiai Szakmapolitikai Csúcs a Parlamentben került megrendezésre, ahol első kézből kaphattunk információkat az ökológiai gazdaságok helyzetéről, a különböző kísérletekről és a lehetséges szabályozási, valamint támogatási rendszerről hazánkban és az Európai Unióban. Fontosnak tartom feltárni annak a tényét, hogy az ökogazdálkodás egyfajta megoldást jelenthet a természeti potenciál megőrzésében, állapotának javításában.

A bioélelmiszerek piaca az egyik legdinamikusabban fejlődő termelési ágazat. Napjainkban mindinkább előtérbe kerülnek azok a termékek, amelyeket fenntartható módon, környezetkímélő technológiával állítanak elő.

Megfigyelhető az a tendencia, hogy a fogyasztók egyre több ismerettel rendelkeznek az ökoélelmiszerekről, sőt egyre inkább keresik is azokat. Hazánkban ezen élelmiszerek fogyasztása még nagyon alacsony szintre tehető, valamint a megítélése is változó.

Tudományos munkám célja, hogy az ökológiai növénytermesztés egy bizonyos szegmensét, a bioszőlő ágazatot ismertessem, valamint szeretném kihangsúlyozni szerepét a fenntartható fejlődés jegyében. Azért esett a választásom erre a növénytípusra, mert véleményem szerint egy nagyon jól hasznosítható gyümölcs, amely szinte minden formában lényeges felvevőpiaccal rendelkezik világszerte.

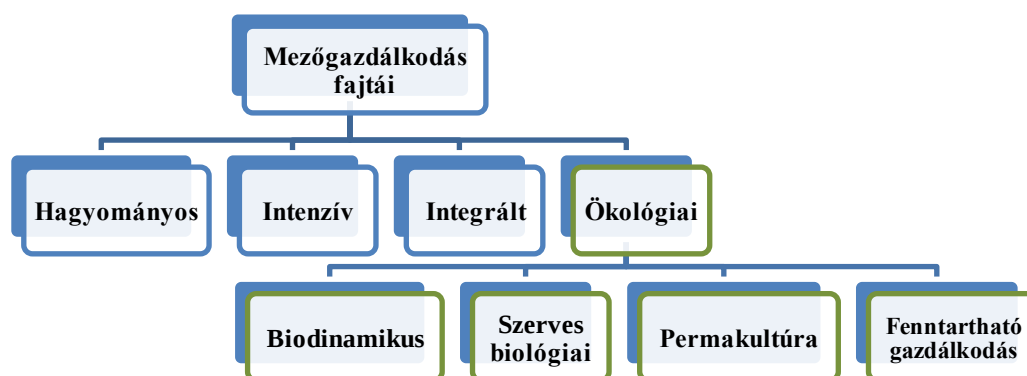
Mindehhez fel kell tárni termelői oldalról a bioszőlő-termesztéshez kapcsolódó hiányosságokat és problémákat, amelyekre a dolgozat készítése során megoldásokat keresek, majd javaslatot teszek a vizsgált bioszőlő ágazat fejlődési lehetőségeire.

1. AZ ÖKOLÓGIAI GAZDÁLKODÁS MEGJELENÉSE A VILÁGON

Az ökológiai gazdálkodás, mint termelési ágazat az utóbbi 30 évben dinamikusán fejlődött világszerte, valamint az évek során egyre nagyobb változásokon ment keresztül. Az ipari forradalom óta a minél magasabb terméshozam elérése, az erőforrások kizsákmányolása és Földünk természeti potenciáljának jelentős kiaknázása vált mérvadóvá. Felismerték azonban, hogy a túlzott kemizálás és intenzív termelés károsan hat a termőföld minőségére, egyre inkább előtérbe került a fenntarthatóság eszméje. Korábban évezredekig a biogazdálkodás volt a jellemző mezőgazdasági művelési forma, ám a nagy volumenű termelés megjelenésével szerepe mindinkább elhalványult. Az 1980-as években az ökológiai gazdálkodás újbóli térnyeréséért számos mozgalom indult az Európai Unió több tagországában.

Az 1970-es években már egyértelművé vált, hogy az iparszerű termelés komoly károkat okozott a termőföldekben. Ezen modell kiküszöbölésére két irányzatot indítottak útjára: az integrált termelést, valamint az ökológiai gazdálkodást. Az integrált módszer igyekezte az ipari termelés csorbáit kiküszöbölni, minél környezetkímélőbb és gazdaságosabb eljárásokkal megalapozni a termelést. Lényege, hogy a tápanyagok és a növényvédelemhez szükséges szerek kijuttatása pontosan előírt módon történik, amelyet folyamatosan ellenőriznek. A szintetikus, mesterségesen előállított szereket csak a lehető legkisebb mértékben alkalmazza, figyelembe véve a környezeti és gazdasági szempontokat.

Az ökológiai gazdálkodás közös nevezőt mutat az iparszerű termelés visszafogásában, de azzal a lényeges különbséggel, hogy a természetidegen szereket teljesen kizárja. Nem csak a természetstechnológia megváltoztatását hordozza magában, annál jóval többet: egy új szemléletmódot, amely a fenntarthatóság elvét helyezi a középpontba. Az 1. számú ábra összefoglalja, és jól szemlélteti a kialakult termelési formákat:

1. ábra Mezőgazdasági termelési módok főbb irányzatai a XX. században
(Saját szerkesztés)

Az ökológiai gazdálkodás egy szintetikus műtrágya és szintetikus növényvédőszer nélküli, természetes biológiai ciklusokon, szerves trágyázáson, biológiai növényvédelmen alapuló gazdálkodási forma. A biogazdálkodás olyan tevékenység, mely szigorú előírásoknak megfelelően, különleges ellenőrzés és minősítés mellett folyik. [1.]

A fenti ismeretek tükrében az 1. számú táblázatban szembeállítottam a napjainkban még mindig jellemzőbb intenzív termelést és az ökológiai gazdálkodást az alábbi szempontok alapján:

1. táblázat Az intenzív és az ökológiai termelés összevetése.

Forrás: Pepó Péter Az ökológiai (bio)gazdálkodás aktuális kérdései (2007) c. könyve alapján saját szerkesztés [2.]

	Intenzív termelés	Ökológiai gazdálkodás
Biológiai alapok	korlátozott	✓ széleskörű
Agrotechnikai tényezők	minimalizálás	✓ maximalizálás
Termésmennyiség	maximum	✓ optimum
Termésminőség	minimum (standardizált)	✓ maximum
Input mennyisége	magas	✓ minimalizált

Láthatjuk, hogy az ökológiai úton előállított termékeknek számos olyan előnye van, amelyeket a termelő hatékonyan kihasználva minőségi, beltartalmát tekintve értékesebb élelmiszert tud előállítani. Fogyasztói oldalról megközelítve egyre fontosabb szerephez jut az egészség- és környezettudatosság. A bioterméket vásárlók célja egyrészt, hogy egészségesebb élelmiszerekhez jussanak, másrészt pedig hozzájárulnak környezetünk megóvásához. Amellett, hogy kisebb környezetterhelő hatással bír a károsanyag-kibocsátás, energiafelhasználás területén, számtalan olyan előnye van a biotermelésnek, amely hosszútávon a gazdálkodás jövőjét képezheti.

Newton (2004) szerint a bioélelmiszerek piaci arányának sikere abból fakad, hogy egyre erősebb iránta a fogyasztói kereslet, magas arányú értékesítés történik a szupermarketekben, megbízható címkézés valósul meg, valamint a biotermékek népszerűsítése is hatékony. [3.]

1.1. Az ökológiai gazdálkodás nemzetközi szervezetei

A II. világháború után az orvostudomány fejlődésének köszönhetően a népesség jelentős növekedésnek indult. Ez növekvő élelmiszer-szükségletet vont maga után, ami egy technológiai formálódást hozott az élelmiszer-termelésben. Elsődleges szempontot jelentett a

minél magasabb termés hozam elérése, hogy ezáltal kielégítsék az egyre jelentősebb keresletet. A kézi erőt felváltották a gépek, a szerves trágyát pedig a műtrágyák és egyéb vegyszerek. Azonban a túlzott kemizálás a termőföld minőségromlását okozta, aminek következtében az ökológiai egyensúly veszélybe került. A fenntartható fejlődés eszméjét megelőzően már megindultak a törekvések a biogazdálkodáshoz való visszatérés felé.

1972-ben megalapították az IFOAM¹-ot, vagyis az Ökológiai Gazdálkodási Mozgalmak Nemzetközi Szövetségét, amely az ökológiai gazdálkodók világméretű összefogó szervezetévé vált. Feladata, hogy egységes ellenőrzés és piacsabályozás alakuljon ki valamennyi ökogazdálkodóra vonatkozóan, amelyekhez irányelveket dolgoz ki. Segítséget nyújt ahhoz, hogy a biogazdálkodás területén eddig felhalmozott tudást a gyakorlatba ültesse, alapvető célkitűzése pedig, hogy a fenntarthatóságot és az emberi szükségleteket harmonizálja egymással. [6.]

Abban a kivételes helyzetben van, hogy egy olyan „ernyőszerkezetét” képezi az organikus gazdálkodásnak, amely a közös érdekeket egyesítve tud érvényesülni a biogazdálkodási kérdésekben. Stratégiájában jövőképeként tekinti, hogy olyan ökológiailag, társadalmilag, gazdaságilag stabil rendszerek jöjjenek létre, amelyek a biogazdálkodás elvein alapszanak. Küldetése az, hogy vezesse, egyesítse és segítse az ökológiai mozgalmakat és azok teljes sokszínűségét. [7.]

Jelentős szerepet vállal az ökogazdálkodás térhódításában a FiBL², vagyis az Ökológiai Gazdálkodás Kutatóintézete. Az IFOAM alapítását követő évben, 1973-ban Svájcban jött létre, és máig az egyik vezető intézménye az ökológiai gazdálkodással kapcsolatos kutatásoknak. Erősségei az interdiszciplináris kutatás, a gazdákkal közösen létrehozott innovációk, valamint a gyors tudásátadás. Svájcban, Ausztriában és Németországban vannak kutató- és tanácsadó központjai. [8.]

¹ International Federation of Organic Agriculture Movement

² Forschungsinstitut für Biologischen Landbau = Research Institute of Organic Agriculture

2. A BIOSZŐLŐ ÉS BIOBOR HELYZETE, VALAMINT MEGÍTÉLÉSE AZ ÖKOTERMÉKEK PIACÁN

A szőlő többféle hasznosítási módjának köszönhetően a világ szinte minden táján termesztik az éghajlati adottságoknak megfelelően. Leginkább a borkészítés az, amely meghatározó a bioszőlő felhasználását illetően, de mellette csemegeaszőlő, szőlőmag őrlemény vagy akár szőlőmagolaj is készülhet belőle.

2.1. A bioszőlő és biobor termelésének alakulása a világpiacra és hazánkban

2.1.1. Világpiaci adatok

A világ összes szőlőjének 4%-át ökológiai gazdálkodás útján állítják elő. A bioszőlő és –bor piaca dinamikusan fejlődik világszerte, ma már azt mondhatjuk, hogy Nyugat-európában szinte korlátlanul eladható. Csak magát az európai bioborok piacát mintegy 20 milliárd euróra becsülik. A világon jelenleg több, mint 280.000 hektáron termesztnek bioszőlőt, amelynek területe az évek során változó intenzitással fejlődött. Ennek alakulását a 2. táblázat mutatja be.

2. táblázat: A világ bioszőlő területeinek alakulása a kontinensek vonatkozásában 2009 és 2012 között (ha), Forrás: FiBL-IFOAM kutatások alapján saját szerkesztés

	2009	2010	2011	2012
Afrika	1 651	1 719	499	1 017
Ázsia	2 424	2 897	8 232	8 544
Európa	167 338	192 671	231 556	241 732
Latin-Amerika	6 525	7 948	7 800	14 281
Észak-Amerika	11 577	11 577	11 577	15 908
Óceánia	1 336	822	282	2 782
Összesen:	190 851	217 634	259 946	284 264

A 2. számú táblázatból egyértelműen kivehető, hogy Európa lényegesen több területtel rendelkezik, mint a többi kontinens, valamint a piacot is leföli e tekintetben. Főbb bioszőlő termő országok között van Spanyolország, Franciaország és Olaszország is, amelyek egyenként több, mint 50.000 ha bioszőlő területtel rendelkeznek, valamint Törökország is megemlítendő mazsolatermesztése miatt. [9.]

Az ökológiai gazdálkodás útján termesztett szőlőről csak 2004-ben kezdtek el adatokat gyűjteni, és az akkori állapotokhoz képest már több, mint háromszoros területnagyságról beszélhetünk. Emiatt több adat is nehezen lelhető fel a mennyiségét és forgalmát tekintve.

1991 óta létezik uniós szabályozás az ökológiai gazdálkodás folytatására, ezen belül a bioszőlő ágazatra vonatkozóan. Egészen 2012-ig nem is lehetett bioborról beszélni az Unióban, mivel addig nem volt erre specializálódott szabályozás érvényben: előtte csak az ökológiai gazdálkodásból származó szőlőből készült bort tekintették „biobornak”. 2004-ben készítettek egy akciótervet, amely a biogazdálkodást volt hivatott előrelendíteni, alapjait megszilárdítani. 21 tevékenységi körén belül említésre került, hogy a bioborok normáit is számításba kell venni. 2006-ban megalapoztak egy törekvést, amelyet röviden csak ORWINE tanulmányként említenek. Végleges formára 2009 májusában alakították, melynek eredményeképpen a dokumentum tartalmazza a biobor készítése során alkalmazható anyagokat, technológiákat, különös figyelmet szentelve a szulfitok használatára. A korábbiakhoz képest jelentősen csökkentették az ökológiai borok SO₂ engedélyezett mennyiségét a hagyományos módon készített borokéhoz viszonyítva. [10.]

2012-ig nem volt biobor szabályozás uniós szinten, ezért ennek megvalósítása mérföldkövet jelentett az organikus bor szegmensében. 2012 februárjában fogadták el, majd ugyanezen év augusztusában lépett hatályba. A korábbi megnevezést felválthatta az „organic wine” titulus, amelyet 2012 márciusától lehetett alkalmazni. Vagyis az első bioborként forgalomba kerülő áru 2012-es évjáratúnál nem lehet régebbi. A rendelet tartalmazza mindazon eljárásokat és használható szerek, anyagok körét, amelyet alkalmazhatnak a borkészítők.

A **91/2092.** rendeletet *a mezőgazdasági termékek ökológiai termeléséről, valamint a mezőgazdasági termékeken és élelmiszereken erre utaló jelölésekről,*

a **Tanács 834/2007/EK** rendelete az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről és a **2092/91/EGK** rendelet hatályon kívül helyezéséről váltotta,

valamint **889/2008/EK** az ökológiai termelés, a címkézés és az ellenőrzés tekintetében az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről szóló **834/2007/EK** rendelet részletes végrehajtási szabályainak megállapításáról,

és az **1235 1235/2008/EK rendelete** a **834/2007/EK** tanácsi rendeletben az ökológiai termékek harmadik országból származó behozatalára előírt szabályozás végrehajtására vonatkozó részletes szabályok meghatározásáról is egyaránt felöleli a biobor szabályozását. A korábban említett SO₂ tartalom a fehérboroknál 150 mg/l, vörösborok esetében pedig 100

mg/l értéket vehet fel legfeljebb. A 2012. augusztus 1-jétől betakarított szőlőből készült bor címkéjén fel kell tüntetni az EU új öko logóját. [11.]

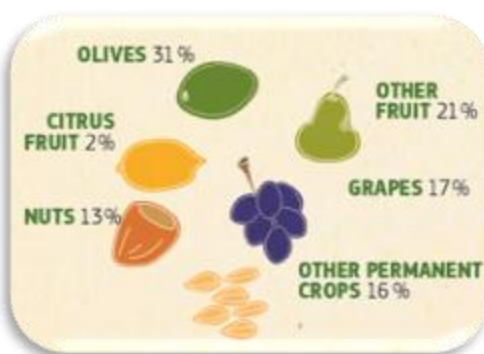

2. ábra Az Európai Unió ökológiai logója. Forrás:

http://ec.europa.eu/unitedkingdom/press/images/organic_logo.jpg

Az újításokat a Bizottság **203/2012/EU végrehajtási rendelete** a 834/2007/EK tanácsi rendelet részletes végrehajtási szabályainak megállapításáról szóló 889/2008/EK rendeletnek az ökológiai borra vonatkozó részletes szabályok tekintetében történő módosításáról tartalmazza.

Mint az ismeretes, az Európai Unióban az ültetvényes gazdálkodás teszi ki a bioterületek 10%-át, amelynek megoszlását a 3. ábra szemlélteti.

3. ábra Az egyes növényfajok megoszlása az ültetvényes biogazdálkodáson belül (2012). Forrás: European Commission, Organic Monitor 2013

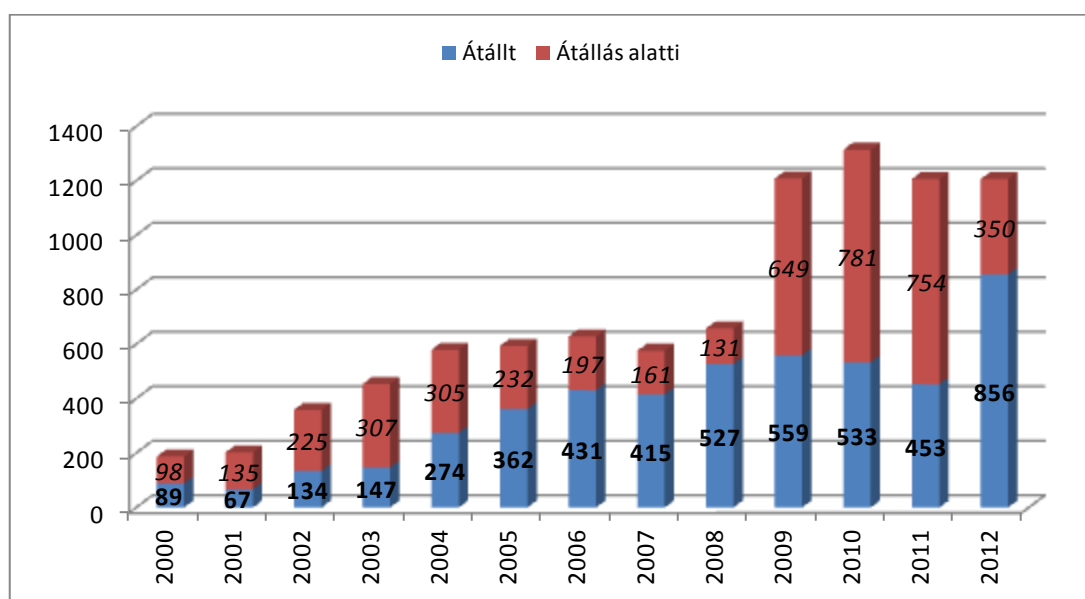
Az ökológiai gazdálkodás útján termelt szőlő jelentős, 17%-os részarányt képvisel, köszönhetően a sokoldalú felhasználásának.

2.1.2. A magyarországi bioszőlő és biobor helyzetképe

Hazánkban a szőlőtermesztés már a honfoglalók korában ismeretes volt, először főként a Dunántúlon telepítettek szőlőültetvényeket. Azonban a római birodalmi időkben lendült fel igazán a termesztés, elsősorban a nyugati területeken, például Zala, Veszprém, Baranya, Tolna megyékben. Három fő szakaszra osztható a hazai szőlőtermesztés története: az első a

filoxéravésztilg tartott, a második a nagyüzemi termelés megjelenésével végződött. A harmadik periódus tehát a mai kornak megfelelő művelést jelöli. A 14. századtól kezdődően Magyarországot Európa jelentős bortermelő országaként tartották számon, a 19. században pedig elkezdődött a pezsgőgyártás is. [12.]

Hazánkban jelenleg a bioterületek 1%-át szőlőültetvények teszik ki, amelynek körülbelül 71%-át átállt, míg 29%-át átállás alatti területek adják. A 4. ábrán látható az elmúlt évek területi alakulása, valamint az átállt és átállás alatti területek megoszlása.

4. ábra Az ökológiai művelés alatt álló szőlőterület megoszlása Magyarországon 2000 és 2012 között, Forrás: Roszik helyzetjelentés 2012, FiBL-IFOAM kutatások alapján saját szerkesztés

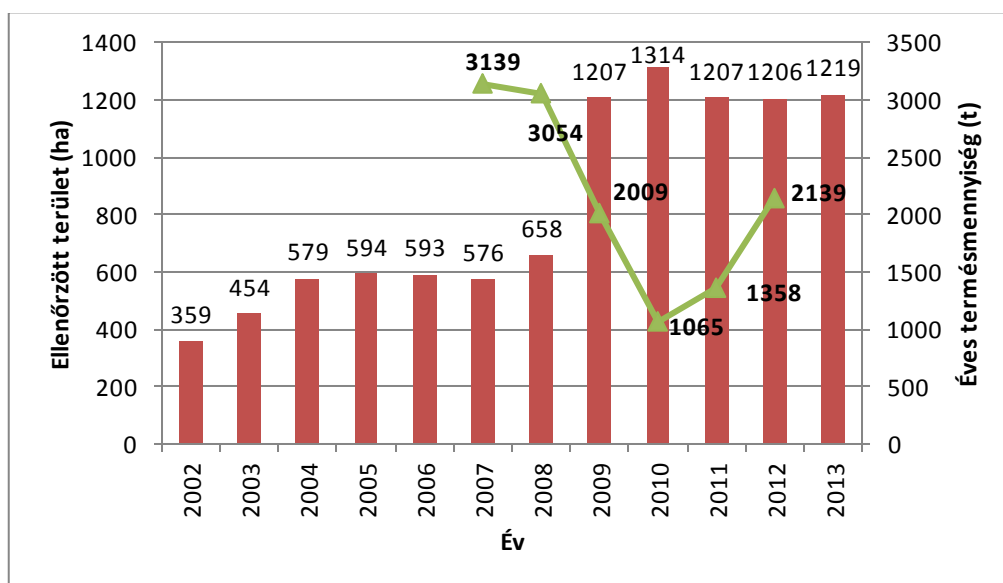
Roszik (2012) Tarcalon tartott előadásában részletesen bemutatta a hazai bioszőlő ágazat adatait. Átlagosan 10 hektáros birtokokon folyik a termesztés, 125 szőlőtermesztő a területek 95%-án ültetvényes gazdálkodást folytat. A fennmaradó területeken kiskertes művelés folyik. 14 hektáron csemegeszőlőt produkálnak, amely az összes bioszőlő közel 1%-át jelenti. Felhasználási módját tekintve főként biobor készítése, továbbértékesítése borszőlőként vagy az ökopiacon történő eladás a jellemző. Emellett felhasználják biomust, bioszőlőlé formájában is. [13.]

A fajták közül a legnépszerűbb fehérborszőlő fajta az Olaszrizling, Bianca – amely magyar nemesítésű-, Furmint és Muscat Ottonell. Jelentős vörösborszőlő fajták a Kékfrankos, Cabernet Sauvignon, Cabernet Franc, valamint a Merlot. Csemegeszőlők közül pedig a

Fanny, Nero és Palatina hazai nemesítésű növények előnyösen termesztethők az ország szinte minden táján. [14.] A felsorakoztatott fajták kedveltsége abból fakad, hogy a különböző kártevőkkel szemben ellenállóbbak, szárazság-, illetve fagyűrűsük pedig megfelelő.

Roszik (2012) jelentése alapján szerencsére a bioszőlő aránya mind az összes szőlőterülethez, mind az összes bioterülethez viszonyítva egyre nagyobb arányt képvisel. 2005-höz képest, amikor is a bioszőlő arányát az összes területhez mérjük, az akkori 0,73% 2010-re közel megháromszorozódott, 1,83%-ra növekedett, 2013-ra azonban megint csökkenésnek indult, 1,69% lett ez az arány. Az összes ökológiai területhez mérve a 2005-ben jegyzett 0,48%-os érték 2010-ben 0,99%-ra gyarapodott, 2013-ra pedig hozzávetőlegesen 0,93-ra mérséklődött.

A bio módszerrel termelt szőlő a 2000-es évektől folyamatos növekedést mutat a területek vonatkozásában, valamint a termésmennyiségek erőteljes ingadozása figyelhető meg az utóbbi években. A 5. ábrán jól látható, hogy a 2008-as évet követően jelentősen lecsökkent az éves termésmennyiség. Ez azzal magyarázható, hogy 2009-ben alacsonyabb termésmennyiséget realizáltak, mert megviselte a szárazság a szőlőt, 2010 pedig egy nagyon esős év volt, kevés napsütéssel. A 2011-es év száraz év is próbára tette a szőlősgazdákat, de már javultak a termés hozamok.

5. ábra A magyarországi bioszőlő területének és termésmennyiségének alakulása 2002 és 2013 között, Forrás: Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

Sajnos elmondható az a megállapítás, hogy az ökológiai szőlőtermesztés csupán alig 1,7%-át teszi ki a hazai szőlőtermő területeknek. Ennek ellenére biztató, hogy évről évre minimálisan is, de növekednek bioszőlő területeink.

Összességében elmondható, hogy a bioszőlő ágazat igencsak hullámszó tendenciát mutat az ökológiai gazdálkodáson belül, de bízzunk abban, hogy a jelenlegi programozási időszak célzottabban tudja kezelni a vertikális versenyhátrányait. Véleményem szerint hazai viszonylatban rávilágítottak azokra a sarkalatos pontokra, amelyeket korrigálni szükséges, mégsem állnak rendelkezésre a megfelelő eszközök a megvalósításra.

2.2. A bioszőlő termesztéstechnológiája

Az organikus szőlő termesztése során szigorú követelményeknek kell megfelelni, többek között a kötöttebb termesztéstechnológiai lehetőségek és az engedélyezett szintetikus vegyszerek miatt. A hazai szőlőnemesítők már évtizedekkel ezelőtt megkezdték a megfelelő rezisztens fajták nemesítését, amelyek fagytűrő képességét is szem előtt tartották. [15.] Jelentős kitétel, hogy csakis első osztályú talajon lehet megfelelő minőségű produktumot létrehozni, amelyhez Magyarország remek adottságokkal rendelkezik.

Amennyiben egy gazdálkodó úgy dönt, hogy a hagyományos termesztésről ökológiai gazdálkodásra vált, az átállási időszak szőlő esetében 3 évet tesz ki. Ezen idő alatt nem lehet a „bio” jelzót használni a terményre, csakis az átállás után. A gazdának érdemes egy átállási tervet készítenie, amelyet az őt ellenőrző és minősítő szervezetnek be kell mutatnia, vele el kell fogadtatnia.

Ha a gazdálkodó úgy dönt, hogy ökológiai szőlőművelésbe kezd, számos előírásnak szükséges megfelelni a termelés során; minden lépést gondosan meg kell terveznie, hogy sikerre vigye tevékenységét. Organikus termesztésről csak akkor beszélhetünk, ha valamely ellenőrző szervezet (IFOAM, Biokontroll, Hungária Ökogarancia) előírásainak eleget tesz, tevékenységét rendszeresen ellenőrzi, továbbá a megfelelő védjegyet használja. A kártevőkkel és a betegségekkel szemben rezisztens fajták kiválasztásánál nemcsak az adott szőlőfajta tulajdonságait kell szem előtt tartani, hanem a termőterület adottságait is. A hazai biobor helyzetképet nézve, a területek jelentős része egy adott térségben helyezkedik el, a fennmaradó területek pedig közel azonos nagyságban, szétszórtan találhatók meg. (1. sz. melléklet)

Tápanyagellátás tekintetében a makroelemek azok, amelyek a szőlő csaknem egészét, 99,5%-át alkotják. Így a makroelemekből nagy, a mikroelemekből pedig kis mennyiségre van szüksége a növénynek.

A tápanyag mennyiségénél figyelembe kell venni a talaj biológiai adottságait, kultúrállapotát, az éghajlati adottságokat, a szőlőfajta tápelemigényét. A hagyományos műveléshez képest a talajtakaró növényzet alkalmazásánál akár 20-30%-kal több tápanyaggal kell számolni. [16.]

A szőlő évi ciklusának két szakaszt különítjük el Kovács Zoltán szerint [17.]:

- tenyészeti idő: a nedvkeringés megindulásától a lombohullatásig
- nyugalmi idő: a lombohullatástól a nedvkeringés beindulásáig

A talaj adja azt a közvetlen közeget, amelyen keresztül a növény tápanyagokhoz jut, és biztosítja annak növekedését. Ehhez fontos a talaj mikroorganizmusainak aktiválása, a megfelelő talajnedvesség és levegőtartalom elérése. A talajműveléssel megelőzhető az erózió és a talajtömörödés, valamint segít elérni az optimális feltételeket a növénynek, elősegíti a biodiverzitást. Emiatt a legtöbb esetben ajánlott a talajtakaró növényzet alkalmazása, azonban ha erre mégsem alkalmas a terület, akkor valamilyen más anyaggal, például szalmával is takarható. Azonban feltétlenül szükséges, hogy 3 hónapnál tovább ne legyenek a sorok talajtakaró nélkül.

A szőlő ültetésének idejét tekintve kétféle lehetőségünk van: késő ősszel, még a nagy téli fagyok előtt, vagy a fagy elmúlásával, kora tavasszal. Mindkettőnek megvan az előnye és a hátránya, ezt a gazdálkodónak kell mérlegelnie. Az ültetés során egy 40-50 cm mély gödröt ásunk, amelybe a gyökeres oltvány kerül. Ez esetben alkalmazhatunk mikorrhizát, amely egy gomba-gyökér szimbiózist jelent. Az ökológiai szőlőtermesztésben előszeretettel használják, mivel biztosítja a tápanyagcserét, védi a növényt a káros hatásoktól, valamint növeli ellenálló képességét.

2.2.1. Szőlősorköz-takarónövényzet telepítése és annak hatása

Talajtakaró telepítése főként a bioszőlő gazdálkodásban fordul elő, bár a szakemberek szerint a hagyományos szőlőtermesztésnél is szükség lenne rá. A nyugati, fejlettebb országokban már évtizedek óta előszeretettel alkalmazzák. Bár a Kárpát-medence térsége szárazabb éghajlatú, mint pl. Németorszáé, mégis úgy lehet alkalmazni ezt a termesztéstechnológiában, hogy abból a gazdának több pozitív haszna is legyen. Hoffmann (2008) könyvében írja, hogy a takarónövényzet az ökológiai szőlőtermesztés alappillére, amely segít a talaj termékenységének megtartásában, valamint a károsodott talajok „gyógyításában.” [4.]

Hogy miért is előnyös a sorköztakaró alkalmazása? A 3. táblázatban összehasonlítottam az esetleges alternatívákat.

3. táblázat: A sorköztakarás módjainak összehasonlítása, Forrás: László Gyula – Az ökológiai szőlőtermesztés elmélete és gyakorlata c. konferencia, 2012

Sorköztakarás módja	Sorköztakarás nélkül	Füvesítés vagy gyomflóra meghagyása	Fajgazdag sorköztakaró növényzet
Biodiverzitás	nincs	kissé nagyobb	nagy
Talaj állapota	terméketlen, élettelen	jobb talajélet, de nem javítja a termékenységet	gazdag talajélet, termékenységet javítja
Talaj vízháztartása	rossz	rossz	optimális
Talaj levegőtartalma	tömörödött, levegőtlen	tömörödött, levegőtlen	laza, levegős, morzsalékos talaj
Növény vízfelvétele	nehézkés	vízkonkurencia a szőlővel	nem okoz vízkonkurenciát, jobban megtartja a vizet
Defláció, erózió	erőteljes kitettség	kismértékű védelem	nagymértékű védelem
Gyomosság	gyomosságra erősen hajlamos	más, nem kívánatos gyomok is elszaporodhatnak	nem kívánatos gyomok terjedését gátolja

A 3. számú táblázatból jól látható, hogy a sorok között alkalmazott takarónövényzet a talaj és a növény számára is előnyös tulajdonságokat hordoz, elősegíti az ökoszisztéma megőrzését, annak javítását. Magyarországon leginkább az ott maradó gyomok, valamint a gyeptelepítés kerül megvalósításra. Azonban az utóbbi években az Ökológiai Mezőgazdasági Kutatóintézetnek (ÖMKi) köszönhetően on-farm kísérletek indultak a megfelelő gyepmagkeverékek kikísérletezésére. [18.]

A 2012-2014 között tervezett projekt során kísérleti területeket jelölnek ki, azok adottságait megvizsgálják, a megfelelő gyepmagkeveréket elvetik, majd megvizsgálják a talajra, a szőlőre, az élővilágra gyakorolt hatását. Létrehoztak egy ún. Biocont magkeveréket, amely baltacimet, komlós lucernát, bükkönyt és fehér herét is tartalmaz. A pillangós növényekből álló keverék is több szempontból előnyös, mivel a gyökereükön található nitrogénkötő baktériumok segítik a levegő szabad nitrogénjét a talajba beépíteni. Található benne többek

között baltacim, fehér- és vöröshare, szarvaskerep és komlós lucerna is. Kifejlesztettek még egy gyógynövényekből álló egyveleget, amelyben található pl. lándzsás útifű, cickafark és mezei zsálya is.

A takarónövényzet mellett és ellen is felhozhatók érvek. Előfordulhat ugyanis, hogy a takarónövényzet fajai „versenghetnek” a szőlővel a vízért és a tápanyagokért, ezáltal a termésmennyiséget is visszavetheti. Mindemellett a vizsgálatokból kiderül, hogy a szőlő főként a gyökérzete alatti területről nyeri a vizet, így nem zavarják egymást a gyökérzónában a takarónövényekkel. [5.]

A kutatóintézet tanulmányában kifejti, hogy érdekesebb évelő fajtákat elvetni, bár költségük magasabb, mégis kevésbé kell bolygatni a talajt. Ezáltal egész évben táplálkozóhelyéül szolgál a hasznos élőlényeknek.

A kísérlet és több szakember egybehangzó véleménye szerint a sorköztakaró növényzet egyértelműen pozitív hatással bír a biodiverzitásra. Természetesen a helyesen megválasztott vetőmag, az adott éghajlatnak megfelelően tudja hatékonyan szolgálni feladatát. Általuk stabilizálódik a talaj kultúrállapota – tápanyagtartalma, víztartalma, levegőssége -, megnő a talaj pufferkapacitása. Azonban a közeljövőben szükséges az on-farm hálózat bővítése, és a vetőmagkeverékek továbbfejlesztése.

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

Dolgozatom elkészítéséhez primer és szekunder forrásokat egyaránt használtam. Szekunder kutatásomhoz különböző hazai és külföldi szakirodalmakat, előadásanyagokat, statisztikákat, internetes forrásokat használtam fel. A kutatás célja többek között, hogy bemutassam a nemzetközi és a hazai biogazdálkodás alakulását, valamint az ökológiai gazdálkodással termelt szőlő termesztéstechnológiáját, nem utolsósorban pedig státuszát a piac tekintetében. Primer kutatásom során kvantitatív módszereket alkalmaztam, a bioszőlő ágazatot vizsgáltam termelői oldalról.

3.1. Strukturált interjú a biotermelőkkel

Primer kutatásom alapját azon strukturált interjúk képezik, amelyeket magyarországi, ökológiai gazdálkodással művelt szőlővel, borral foglalkozó gazdálkodókkal készítettem telefonon, illetve személyesen. Az interjú 22 kérdést tartalmaz, mellyel az volt a célom, hogy egy helyzetképet kapjak a hazai bioszőlő ágazat működéséről, termesztéstechnológiájáról, valamint felmérjem azokat a hiányosságokat, amelyek ezen a területen jelen vannak.

A kérdéssor 6 fő témára tagolódik: első rész az *Általános kérdések*, második rész a *Bioszőlő vertikum*, harmadik rész a *Piac – kereslet* vonatkozó kérdései, negyedik rész a *Támogatási rendszerhez* kapcsolódik, az ötödik rész a *Termesztéstechnológia*, valamint a hatodik rész a *Záró kérdéseket* tartalmazza. (2. sz. melléklet)

Összesen 7 interjúalanyt tettem fel kérdéseimet, akik Magyarország különböző tájegységein folytatnak biogazdálkodást. Közülük 5 személyt telefonon, 2 főt pedig személyesen interjúvoltam meg. A telefonos interjúk hossza átlagosan 35 percet, a személyes interjúk pedig 1,5 órát tettek ki. A következő fejezetben az interjúalanyok álláspontján keresztül mutatom majd be a hazai bioszőlő-ágazat helyzetképét.

3.2. Problémafa – Célfá

A strukturált interjúknál feltett kérdések alapján megvizsgálom azokat a problémaköröket, amelyeket az interjúalanyok a beszélgetés során válaszaikkal érintettek. A problémafa és célfá esetében is összehangolom a primer és szekunder kutatásaim során kapott információkat. A központi problémát ezek után hierarchikusan több kisebb szintre bontom, majd ennek megfelelően megalkotom a célját, amely előrevetíti a megoldást az említett hiányosságokra.

4. VIZSGÁLATI EREDMÉNYEK

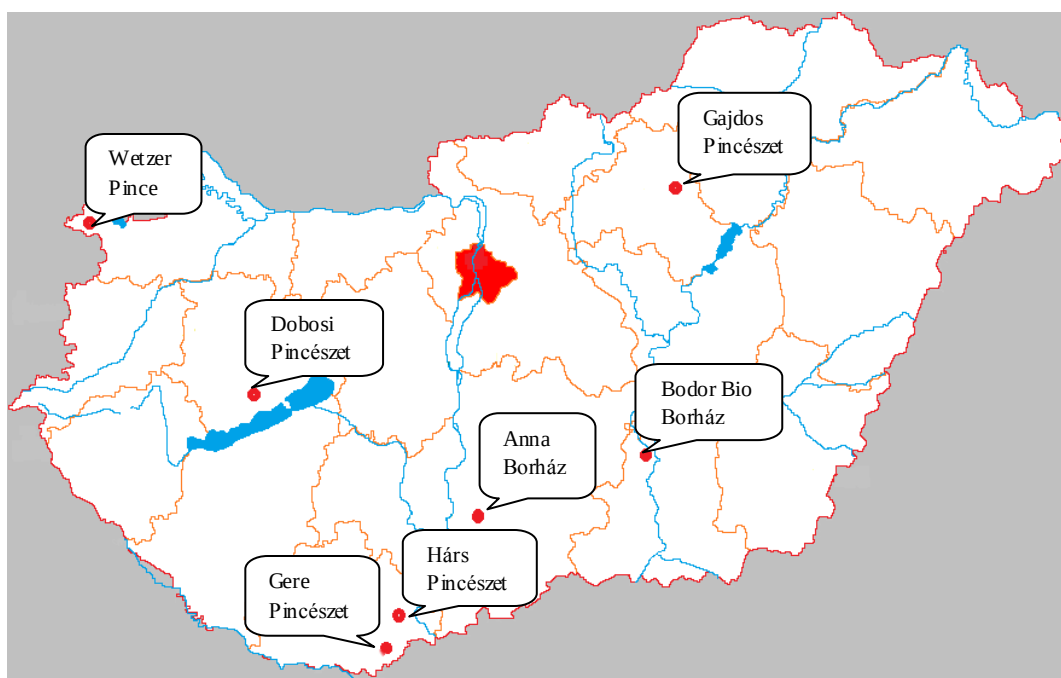
Napjainkban a biobor kifejezés mellett egyre inkább használatos az autentikus bor, kézműves bor, öko bor, természetű bor, terroir bor elnevezés is, amely megkönnyítette a keresést.

4.1. Az interjúk kiértékelése

Primer kutatásom részeként 7 hazai bioborászattal készítettem interjút, akik egytől egyig készségesen álltak rendelkezésemre. Igyekeztem olyan Pincészeteket keresni, amelyek már nevet szereztek a hazai piacon, valamint a Terra Hungarica közösség tagjainak is fel tudtam tenni kérdéseimet.

A Terra Hungarica egy olyan példaértékű közösséget alkot, amely célul tűzte ki a Kárpát-medencei autentikus borok népszerűsítését, termelőinek helyzeti erősítését. Jelenleg 31 tagja van, akik az ország minden táján végzik biogazdálkodási tevékenységüket. Az egyes borosgazdáknak külön oldala van a www.terrahungarica.hu internetes oldalon, ahol az elérhetőségeik mellett egy pár perces kisfilm mutatja be gazdálkodásuk lényegi részeit. Az Egyesület megtalálásának köszönhetően 2 interjúalany válaszolt kérdéseimre.

A megkérdezett pincészeteket megkeresésénél arra törekedtem, hogy a lehető legtöbb borrégióból információkhoz jussak az egyes kérdéseket illetően. A pincészetek az 6. ábrán találhatóak elhelyezkedésük szerint, továbbá a 4. táblázatban összesítettem az interjúalanyok néhány vonatkozó adatát.

6. ábra Az interjúalanyok földrajzi elhelyezkedése, Saját szerkesztés

4. táblázat A megkérdezett pincészetek adatai

<i>Pincészet</i>	<i>Borrégió</i>	<i>Helység</i>	<i>Interjúalany</i>
Gere Pincészet	Pannon	Villány	Gere Attila
Dobosi Pincészet	Balatoni	Szentantalfa	Dobosi Dániel
Gajdos Pincészet	Észak-Magyarországi	Egerszalók	Galuska Gábor
Hárs Pincészet	Pannon	Szajk	Hárs Tibor
Wetzer Pince	Pannonia Superior	Sopron	Wetzer Péter
Anna Borház	Duna	Érsekhalma	Gonda János
Bodor Bio Borház	Duna	Csongrád	Bodor László

4.1.1. A vállalkozások általános bemutatása

Interjúm első kérdése a vállalkozások bemutatására tér ki, így röviden ismertetem a pincészetek történetét és jellemzőit.

GERE PINCÉSZET – Villány

A villányi Gere Pincészet Magyarország egyik legismertebb pincészete. Története generációkkal ezelőttre nyúlik vissza: tulajdonosa, Gere Attila 1978-ban kezdett borokkal foglalkozni, amikor is egy kisebb szőlőterületet kaptak a szülőkől nászajándékként. Azóta már több, mint 70 hektáron gazdálkodnak, mellette pedig kibővítették tevékenységüket. Egy négycsillagos családi wellness szállodát is üzemeltetnek, továbbá a benne található étteremben a borvidékre jellemző konyhával várják a vendégeket. Gere Attila 1994-ben megkapta Az Év Borásza címet, valamint 2001-ben a Magyar Köztársaság Lovagkeresztjével is kitüntették.

DOBOSI PINCÉSZET – Szentantalfa

A nagy múltú, 1700-as évek óta működő családi vállalkozás a Balaton-felvidéken, Szentantalfán található, működtetése a mai napig a Dobosi család kezében van. Boraik közül néhány megtalálható a nagyobb áruházláncok polcain is, így sokak számára ismert gazdálkodói a hazai borpiacnak.

Biogazdálkodásuk alatt számos díjat nyertek el, többek között 2014-ben az Axiál borversenyen Bio Olaszrizlingjük a legjobb fehérbor lett, maga mögé utasítva a klasszikus borokat. Emellett pedig a CBA borversenyen a legmagasabb kategóriába választott 7 bor egyike az általuk termelt 2013-as évjáratú Bio Kéknyelű lett.

GAJDOS PINCÉSZET – Egerszalók

Az egri történelmi borvidéken található Gajdos Pincészet 2001-ben kezdte meg szőlőtelepítését Andornaktályán és Novajon. Jelenleg 60 hektáron gazdálkodnak, ahol kizárólag ökológiai termesztésű szőlővel foglalkoznak: évente körülbelül 120-150 ezer palack bort készítenek. Borkészítési technológiájuk különlegessége, hogy a borokat még a palackozás előtt Pi-kezelik. Ez azt jelenti, hogy a bort egy Pi-készüléken átszűrjük, így a folyadékban lévő részecskék rendezetté válnak, ezáltal a bor egészségesebb és selymesebb ízű lesz.

2013-ban az egyik legnagyobb elismerést szerezték meg 2009-es Cabernet Franc Selection borukkal, amely a világ legjelentősebb biobor versenyén, a Németországban rendezett Mundus Vini-n nevezett több ezer bor közül megkapta – 6 másik bor mellett – a nagy aranyérmet.

HÁRS PINCÉSZET – Szajk

A Szajkon található Hárs Pincészet egy évszázados családi tradícióra épülő vállalkozás, amelynek területe a nagyüzemi szőlészet összeomlása után a 90-es években fokozatosan került hozzájuk. Mára már minden ültetvényük új telepítésű, közel 20 éve folytatnak ellenőrzött biogazdálkodást. 15 féle bort készítenek, melyekhez számos díj elnyerése kötődik: amellett, hogy egy hévízi és egy sárvári 5*-os szálloda a Hárs Pincészet borait adja a „ház boraként”, a régiójában elnyerte 2012-ben a Pécsi borvidék legjobb bora, 2014-ben pedig Pécs város bora címet.

WETZER PINCE – Sopron

A Wetzer Pince a soproni borvidéken található. Tulajdonosa, Wetzer Péter jelenleg 3 hektáron gazdálkodik több mint 30 éves ültetvényeken. A többi interjúalanytól eltérően biodinamikus gazdálkodást folytat, amely közel áll az ökológiai műveléshez, de más módon történik a védekezés a szőlőben. Boraival hazai és nemzetközi szinten is ismertté vált, a 2012-es év boros blogjának szerzője, Jamie Goode méltatta Wetzer Kékfrankosát: „remekül koncentrált, friss”.

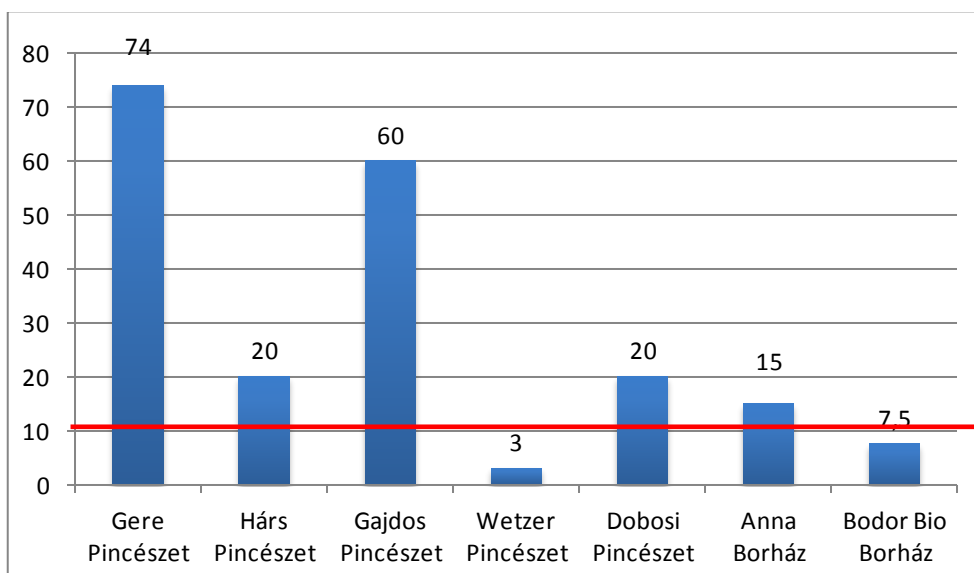
ANNA BORHÁZ – Érsekhalma

A családi vállalkozás közel 20 éve működik, szinte a semmiből lépésről lépésre fejlesztettek. Biogazdálkodásuk során a szőlő számos felhasználását alkalmazzák: biobor, bio csemegeszőlő, bio szőlőmagolaj, bio szőlőmag őrlmény, biomust, 2004-től kezdődően néhány évig pedig biopezsgő is készült. 2010-ben bio szőlőmag őrlményüket az év biotermékének választották. 20 hektáros földterületükből jelenleg 15 hektár a szőlőültetvény. Interjúmat személyesen Gonda Jánossal készítettem.

BODOR BIO BORHÁZ – Csongrád

Az Alföld szívében található szőlőbirtok 7,5 hektáron terül el. Bodor László 2001-ben szerzett diplomát szőlő-gyümölcs szakos kertészmérnökként, 2002-től kezdődően pedig megkezdte a szőlőtermesztést. A terményt gyümölcs, bor, valamint szőlőmag őrlmény formájában értékesíti. 2004 óta borlovag a Szent Vince Borrendnél, valamint 2011-es Cabernet Sauvignon-ja elnyerte Csongrád megye és Csongrád város bora címet is. Az interjúmat Bodor Lászlóval készítettem személyesen.

A 7. számú ábrán feltüntettem az egyes pincészetek ökológiai művelésű szőlőterületeinek nagyságát.

7. ábra Az egyes pincészetek bioszőlő területeinek megoszlása

Az ábrán jelölésre került az átlagos birtokméret erre a szegmensre vonatkozóan, ami 10 hektárt jelent. Látható, hogy erős a szóródás a területnagyságokat illetően, amely visszavezethető a pincészet méretére és helyzetére a piacon.

Második kérdésem az általuk kínált termékekre és szolgáltatásokra irányult.

A szőlő egyik előnyös tulajdonsága a sokoldalú hasznosíthatóság. A termékvonalat illetően a válaszadók mindegyike foglalkozik biobor készítésével, emellett változó a skála a szőlő felhasználását tekintve. Kiemelkedik közülük az Anna Borház, amely a lehető legtöbb formában igyekszik a szőlőt hasznosítani: csemegeszőlőt, bort, szőlőmag őrleményt, mustot, korábban pedig pezsgőt is készített biogazdaságában. Megfigyelhető az a tendencia, hogy a bioborok mellett *egyre többen készítenek szőlőmag olajat és szőlőmag őrleményt is*, amelyhez az alapanyag minden esetben rendelkezésre áll.

A 8. ábra a Bodor Bio Borház udvarán készült.

8. ábra Szőlőmag szárítás a Bodor Bio Borháznál, Saját fénykép

Gere Attila pincészetében szőlőből készült egyéb különlegességeket is meg lehet találni, úgy mint szőlőmagos csokoládékülönlegességeket, amelyet a magyar ChocoMe csokoládégyártó céggel közösen készít, illetve zöldszőlőt is.

Szolgáltatásaikat tekintve is igyekeznek mindenfajta igényt kielégíteni. A különböző borvacsorák, rendezvényeken, fesztiválokon való részvétel mellett próbálnak valami különleges, maradandó élményt adni vendégeiknek.

A Dobosi Pincészet szervezésével egy olyan gasztronómiai kirándulás valósult meg a Balaton-felvidéken, amely a környékbeli pincészetek közötti összefogást erősíti. Az ún. **KőBor Túra** során lehetőség van megismerkedni 4 pincészet és 1 étterem nyújtotta lehetőségekkel, az utasokat bortaxi szállítja egyik helyszínről a másikra.

Gere Attila elmondása szerint wellness központjukban a szőlőre és borra alapuló **vinoterápiás kezelések** is igénybe vehetők, amelyek manapság újra divatba jöttek. A kezelésekhez használt kozmetikumok saját receptúra alapján készülnek.

A következő kérdésem arra irányult, hogy mióta folytatnak az interjúalanyok ökológiai gazdálkodást és miért ezt a módját választották a termelésnek. **A legtöbben a 2000-es években kezdtek bele** a biogazdálkodásba, de akad olyan, aki már 1998-tól kezdődően tevékenykedik: Gonda János amikor a diplomáját kapta, a „bio” szó még teljesen ismeretlen volt. Egy rádióműsorban hallotta, hogy a biotermékekre nincsen kvóta, és elkezdte érdekelni a biotermesztés. Évekig autodidakta módon termelt, mivel nem volt még kellő információ a termesztés mikéntjéről.

Bodor László egyetemi tanulmányai alatt szerzett ismeretei nyomán döntött úgy, hogy terményeit kizárólag ökológiai gazdálkodás útján termeli meg, amellyel az egészséges életmódot kívánja hirdetni. A Gajdos Pincészet is az egészségtudatos fogyasztást próbálja ösztönözni:

“A szőlőket a 2001-es évtől kezdve ökológiai gazdálkodáson belül műveljük. Az, hogy miért választottuk ezt a gazdálkodási módot, ugye ez leginkább az egészségtudatos életmódban nyilvánul meg, ezt követjük, ezt szeretnénk gyakorolni, és terjeszteni is. Tehát valahol bebizonyítani, hogy nem csak az úgymond konvencionális borok lehetnek magasabb minőségűek, hanem ugyanezeket meg lehet tenni úgy is, hogy nem feltétlenül használunk mindenféle növényvédőszerrel meg szintetikus anyagokat a termesztés és a bor előállítása során, hanem csak amit a Biokontroll Hungária engedélyez számunkra.”

A Hárs Pincészet amikor belefogott a biogazdálkodásba, akkor még ez a fajta módja a szőlőtermesztésnek nem a megélhetési kategóriába tartozott, tehát **fontosabb volt a természeti egyensúly, mint a termésbiztonság**. Hárs Tibor azt vallja, hogy a borász feladata megőrizni azokat a természeti értékeket, amelyek révén a szőlőből bor lesz. A lehető legkisebb beavatkozással hagyjuk, hogy a természet végezze a maga dolgát.

A következő kérdésem arra vonatkozott, hogy véleményük szerint mennyire tartják fontosnak a hazai fogyasztók a biotermékek vásárlását. A válaszok többségében azt támasztották alá, hogy hazánkban ennek a kultúrája még nem igazán alakult ki, ellentétben a fejlettebb országokkal.

Gere Attila elmondása szerint ez még egy szűk réteg, amiről reméli, hogy fejlődőképes piac lesz. Galuska Gábor a Gajdos Pincészettől úgy látja, hogy **a bornál az a hozzáadott érték, ami a többi bioterméknél megvan, nem igazán érzékelhető**. Szerinte két nagy kategória van, ahogy megtapasztalta: egyrészt azok a tudatos biofogyasztók, akik nem isznak alkoholt, mert szerintük káros az egészségre. Másrészt pedig a minőségi borfogyasztók, akik nem

érdeklődnek aziránt, hogy a bor bio vagy sem. Van **egy nagyon szűk szegmens**, akik egészségtudatos életmódot folytatnak, és a borokat is kedvelik – őket kell termékeikkel elsősorban megcélozniuk.

4.1.2. *A bioszőlő vertikum sajátosságai*

Áttérve a második kérdéscsoportra, azaz a bioszőlő ágazatra arról érdekldtem elsőként, hogy milyen szempontok alapján választották ki a szőlőfajtákat. A válaszok többsége azt támasztotta alá, hogy **az adott termőterület, éghajlat adottságai és a piaci kívánalmak határozzák meg elsősorban fajtaválasztásukat**. Hárs Tibor először a piacos világfajtákat telepítette be, majd ezt követték a hazai, tradicionális fajták.

Dobosi Dániel szerint amikor a palackos borok felé fordultak, akkor egy céltudatos fajtaválasztás ment végbe. Az adott **borvidékre jellemző fajtákat és különlegességeket** találjuk meg a szortimentjükben, úgy mint a Kéknyelű és a Juhfark, amelyek kifejezetten a Badacsonyi borvidéken találhatóak meg.

Wetzer Péter semmiképpen **nem szeretett volna világfajtákkal foglalkozni**, mert azokat mindig egy adott termőhelyhez fogják hasonlítani, úgy mint a Merlot és a Cabernet Sauvignon a Bordeaux-i borvidéken vagy a Sauvignon Blanc a Loire vidéken. Véleménye szerint nagyon jó szőlőfajtáink vannak, és ezt nagyon is érdemes figyelembe venni.

A következőkben a gazdálkodásuk során felmerült kockázatokról kérdeztem a pincészeteket. Abban mindannyian egyetértettek, hogy a költségei valamivel magasabbak, mint a konvencionális gazdálkodás esetében, de a végeredményt tekintve **nem feltétlenül jelent kevesebb termésmennyiséget** is. Gere Attila elmondása szerint nagyságrendileg **30%-kal magasabb költségeket** kell beállalni, amik a védekezésre irányulnak, valamint egy komoly zöldmunkát kell végezni a szőlőben. Ezzel ellentétben Dobosi Dániel azt mondta, szerinte a védekezés költségei nem sokkal magasabbak, ugyanúgy teljes biztonsággal lehet termelni.

A következőkben arra a kérdésre kerestem a választ, hogy a pincészetek szerint milyen hozzáadott értékkel bírnak a bioborok?

Dobosi Dániel szerint mindenképp egy egészségügyi kockázattól szabadul meg az ember, mert minden vegyszernek van maradéka, és a határértékek, amiket pillanatnyilag meghatároznak, kérdéses, hogy 50 év múlva is megállják-e a helyüket. Számos vegyszerről mondható el, hogy korábban nagyon biztonságosnak ítélték meg és ma már teljesen kivonták a forgalomból.

Hárs Tibor számadatokkal alátámasztva érvel a biogazdálkodás mellett:

“Aki például tudatában van annak, hogy míg Európa 2%-án termelik a szőlőt, de a növényvédőszeres hatóanyagban számolt felhasználásának több mint 50%-át itt használják fel, az talán mégiscsak előnyben részesíti a ökológiai termelésből származó végterméket.”

Wetzer Péter szerint ez a borkészítés csúcsa, amikor is egy olyan egyedi íz- és aromavilág jellemző a borokra, ami a leginkább vissza tudja adni a termőhely karakterét.

4.1.3. A biotermékek piaci viszonyai, keresletének alakulása

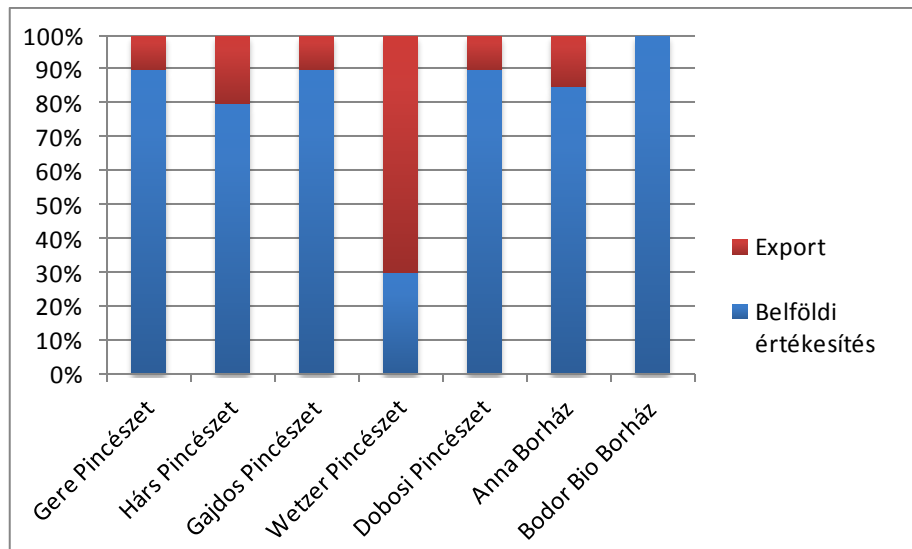
A következő kérdéscsoportban a piacra és a keresletre vonatkozó válaszokat értékelem. Arra kerestem a választ, hogy a biotermékek magasabb ára mivel magyarázható.

A válaszadók elsősorban a magasabb előállítási költségekre hivatkoztak, miszerint a termesztés során **komolyabb mennyiségű zöldmunkára van szükség**, mint a konvencionális borok esetében. Gere Attila a többszöri permetezést is ide sorolja, mivel ezek kontaktszerrel, nem pedig felszívódó szerekkel történnek, és egy nagyobb eső után ezt a folyamatot mindig meg kell ismételni.

Wetzer Péter szerint azonban nem csak ez a tényező, hanem a **kereslet-kínálat is erősen befolyásolja** az árakat. Magyarországon sokan drágának tartják ezeket a borokat, míg külföldön akár 3-4 euróval többért is el tudja adni.

Hárs Tibor szerint a bioszőlőnek, biobornak **még nincs megkülönböztetett ára a piacon**. A visszafoготtabb termés hozam miatt kockázatosabbnak gondolja az ökológiai szőlőtermesztést, mert vannak olyan betegségek, amelyekkel szemben nem lehet megfelelően védekezni.

A következőkben arra voltam kíváncsi, hogy a hazai, illetve a külföldre történő értékesítés milyen arányban van a vállalkozásoknál. A 9. számú ábrán megfigyelhető, hogy a belföldi értékesítés a hangsúlyos. Általában 80-90%-ban Magyarországon kerülnek eladásra a termékek, a fennmaradó részből pedig elmondható, hogy nem csak a környező országokba történik szállítás, hanem akár más kontinenseken is találkozhatunk a magyar termelők ököboraival.

9. ábra A vállalkozások értékesítésének aránya belföldön és külföldön (%)

A Wetzer Pincészet esetében **exporthangsúlyos értékesítés** folyik, amelynek oka, hogy külföldön sokkal könnyebben el tudja adni borait. Először itthon próbálkozott, de azt tapasztalta, hogy az a réteg, aki a leginkább meg tudná venni borait, eltűnőben van. Marad egy olyan társadalmi osztály, akik elsősorban az olcsó borokat keresik, illetve egy elit vásárlói réteg, akik inkább a divatot követik. Úgy érezte, hogy külföldön jobban fog boldogulni, így 60-70%-ban inkább más országokban adja el borait. Vannak importőrei Ausztráliában, az USA-ban, Dániában, Belgiumban és Angliában is.

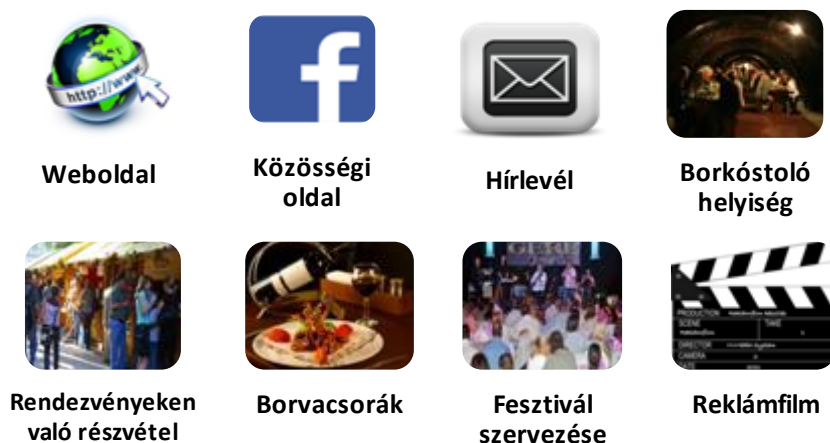
A Gajdos Pincészet főként Svédországba, Németországba, Szlovákiába szállít, de egyszer előfordult, hogy Kínába is exportáltak, de az csupán egy egyszeri alkalom volt.

A Dobosi Pincészet belföldi értékesítésének egyik meghatározó csatornája az áruházakban történő eladás, amely 25-30%-ot tesz ki. Termékei megtalálhatók a CBA és az idei évtől a LIDL polcain is.

Az Anna Borház tulajdonosa, Gonda János elmondta, hogy a világ legjelentősebb kiállításán a **BioFach**-on többször is részt vettek, és **az összes jelentős hazai vevőjét ott ismerte meg**, aminek eredményeképpen már többmillió üzletet kötöttek. Ekkor jött a biopezsgő ötlete is.

A pincészetek által alkalmazott marketingeszközökről kérdeztem az interjúalanyokat. Sok esetben ezek már a szolgáltatásaik szerves részévé váltak, mint például a borkóstolók, rendezvényeken való részvétel. Mint ahogy korábban említettem, a Dobosi Pincészet KóBor Túrja egy példaértékű kezdeményezés, amely elsősorban a magánszemélyeket célozza meg. A Gere Pincészet immár harmadik alkalommal rendezi meg a két napig tartó Gere Jazz Fesztivált Villányban, ahol koncertek közben kóstolhatják a borokat a látogatók.

A pincészetek által alkalmazott jellemző marketingeszközök a 10. ábrán találhatók:

10.ábra A pincészetek által alkalmazott marketingeszközök

A következő kérdésem arra irányult, hogy milyen vásárlói rétegnek szánják termékeiket. A Hárs és a Gajdos Pincészet egyaránt a környezettudatos, igényes középosztályt célozza meg, Gere Attila a polgári réteget tekinti vásárlói körének, Dobosi Dániel a cégvezetőket, magánvállalkozókat helyezi előtérbe, Gonda János pedig a tudatos biofogasztókat, valamint az életmódváltókat találja meg rendszeresen vevőkörében.

4.1.4. A bioszőlő ágazat támogatási rendszere

A továbbiakban a támogatási rendszer témakörén belül 4 kérdésre kerestem a választ. Elsőként a bioborászok által igényelt támogatásokról érdeklődtem. A **legtöbbször a szőlőtelepítésre vettek fel támogatást**, ugyanis régebben csak erre lehetett támogatást igényelni. Emellett jellemzően eszközvásárlásra, pinceépítésre, szőlőmag- és szőlőléüzem építésére, borászati gépek, tartályok, hordók beszerzésére, borkóstoló terem kialakítására igényeltek meg pénzeket. Egyszóval minden lehetséges területen igyekeztek a termelők támogatásokhoz jutni.

A Gere Pincészet amit csak lehetett, megpályázott, és ezeket jelentős részben meg is nyerte. Szőlőtelepítésre 50%-os állami támogatást kaptak, traktorbeszerzésre, eszközvásárlásra 40%-os állami támogatást, szállodaépítésre pedig a **Dél-dunántúli Regionális Operatív Program** keretén belül 60%-os támogatásban részesültek. Emellett a szőlőmag sajtoló üzemük is támogatás segítségével épült meg.

Az Anna Borház az Unió csatlakozását megelőzően a szőlőtelepítésre és a pinceépítésre kapott állami támogatást, 2004 után egy szőlőrekonstrukciós pályázatban vett részt, valamint

a *Darányi Ignác Terv* segítségével 2013-ban egy *bio élelmiszer feldolgozó üzem kialakítása* is lehetővé vált, amely a 11. ábrán látható.

11 ábra Az Anna Borház bio feldolgozó üzeme, Saját fénykép

Az előző kérdéshez kapcsolódóan a véleményekre voltam kíváncsi a támogatási rendszerrel kapcsolatban, milyen pozitív és negatív hozadéka van a vállalkozások életében.

Hárs Tibor elmondása szerint korábban az agrár-környezetgazdálkodási támogatások esetében az integrált gazdaságok több pénzhez jutottak, mint a biotermelők. Szerencsére ma ez már nem így van, de sajnos még mindig közel azonos támogatás jár mindkét művelési módra. Valamint a kisebb pályázatoknál **sokszor az ellenőrzés költsége magasabb volt, mint a megpályázott összeg.**

Dobosi Dánielnek sajnos volt negatív tapasztalata egy konkrét pályázat kapcsán, amire beadták a szükséges dokumentációt, terveket készítették sok pénzért. Végül kivonták belőle a forrást, és úgy pályáztatták meg, hogy nem nyert rajta senki, legalább is az ismerői körében. Így sajnos felesleges kiadásokat jelentett ez számukra.

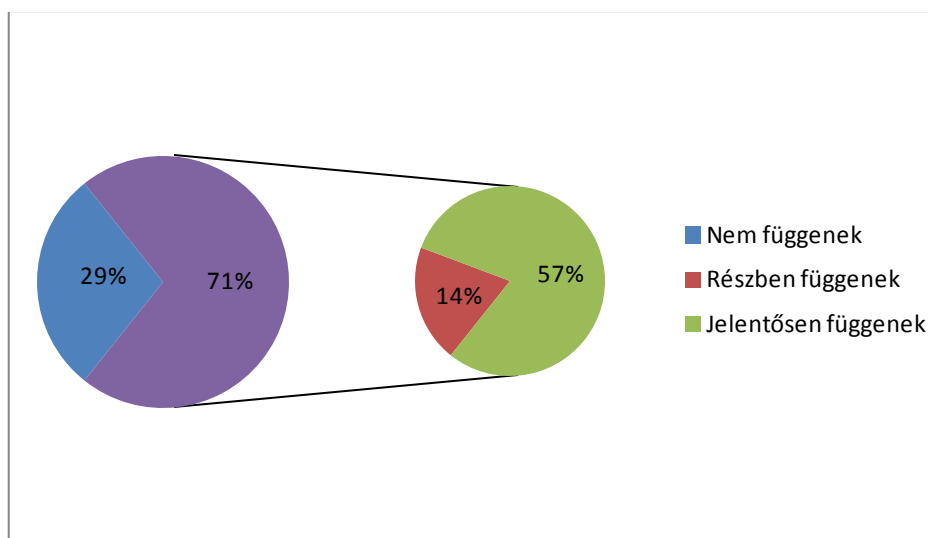
Bodor László úgy véli, hogy **sokszor azok a tőkeerős vállalkozások kapják a támogatásokat, akik egyébként e nélkül is működni tudnak.** Inkább a fiatal gazdálkodókat kellene jobban támogatni, hogy itthon maradjanak, és ne külföldön keressenek munkát. Tehát a támogatásokat ne koncentrálják a nagyobb vállalkozás kezébe, hanem a kisebb gazdaságoknak lenne erre inkább szükségük.

A Gajdos Pincészet szerint alapvető probléma, hogy az ökológiai gazdálkodás során **másfélszer annyi kézimunkaerő-igény** van, mint a hagyományos termesztés során, és **sajnos ez nincs támogatva.** A zöldmunkára egyszerűsített munkaszerződés alapján alkalmaznak embereket, és mindenképpen hasznos lenne ehhez a munkafázishoz valamilyen módon

hozzájárulni. Valamint előfordul, hogy azokra a gépekre, amire szükségük lenne a termeléshez, nincsen támogatás.

Az Anna Borház részéről sajnálatos tény, hogy az integrált gazdálkodást „összecsapták” a bioval, mert előbbinél személyesen tapasztalja, hogy a legkisebb mértékben sem kímélik a természetet. Egy konkrét példát hozott fel az *indokolatlan intézkedésekkel* kapcsolatban: valamilyen madárvédő egyesület kitalálta, hogy odút kell helyezni minden hektár szőlőterületre. De aki ezt kigondolta, annak *fogalma sincs arról, hogy a szőlőültetvénybe be se teszi a lábát olyan madár, ami odúba költ*. Fényképe van arról, hogy az odútól 2 méterre fészek van a lombsátorban, az odú pedig érintetlen. Az AKG támogatások tehát nem a környezetkímélő termelésről szólnak, ha az integrált gazdák milliókat kapnak azért, mert kihelyeznek néhány madárodút.

A támogatásoktól való függésről a vállalkozások eltérően nyilatkoztak. Az 12. ábra összefoglalja a pincészetek véleményét a támogatás fontosságáról.

12. ábra A bioszőlő termelők támogatásoktól való függése a válaszadók megítélése alapján

29%-uk szerint nem szükséges támogatás ahhoz, hogy fennmaradjanak, bár hasznosnak és eredményesnek tartják őket. Dobosi Dániel elmondta, hogy akár van támogatás, akár nincs, ők ettől függetlenül is biotermelők maradnak, nem a támogatás miatt kezdték el. Véleménye szerint sokan ezért ugrottak bele, mert ez egy támogatott termelési mód.

Gonda János nem engedheti meg magának, hogy lemondjon a támogatásokról, mert ez hivatott arra, hogy egy nehezebb időszakot átvészeljen. Ennek ellenére az a véleménye, hogy a támogatások megszüntetése nem feltétlenül érintené negatívan a mező gazdaságot.

„A magyar mezőgazdaság akkor működne jól, ha nem kapnánk támogatást, és akkor Európa leggazdagabb parasztjai lehetnének.”

A válaszadók 71%-a azt nyilatkozta, hogy a támogatás fontos részét képezi a vállalkozás működésének. Ezen belül pedig a támogatásoktól való függés mértékében is eltérések mutatkoznak. *A válaszadók 14%-a szerint részben függenek a támogatásoktól*, ami azt jelenti, hogy e nélkül is tudnak működni, de kisebb lesz a jövedelmezőségük.

A pincészetek 57%-a szerint a hazai gazdálkodók jelentős részben rá vannak utalva a támogatásokra. Ez a függés főként azért okoz problémákat, mert a finanszírozás egy év távlatában is akadozhat bizonyos időszakokban. A Gajdos Pincészet véleménye szerint ezeket a támogatásokat célszerű lenne az egyszeri összeg helyett inkább negyedévente elosztani, így kevésbé lennének kitéve likviditási problémáknak.

A következőkben arra kerestem a választ, hogy az Európai Unióba történő csatlakozás miként befolyásolta a hazai ökológiai gazdálkodás terjedését.

Dobosi Dániel a csatlakozás *pozitív hozadékaként* említi meg a *jogharmonizációt*. Mert amikor még Magyarországon megalkották a biotermesztés előírárendszerét, akkor még kevés ismeretanyaggal bírtak a megalkotói. Emiatt sok indokolatlan korlátozás volt, amelyek az EU csatlakozással szerencsére megszűntek.

Bodor László szerint bizonyos termékeknek jót tett a csatlakozás: a Magyarországon termelt biotermékek nagy része külföldön talál gazdára, mert ott tudják megfizetni. Ez egyszerre jó meg rossz is, mert egyrészt *a gazdák a termékért kapott többletbevételt itthon el tudják költeni, másrészt viszont a sok jó minőségű termék nem itt kerül fogyasztásra, hanem nagyrészt külföldön.*

Gonda János egy vele megesett példán keresztül mondta el, hogy sajnós az uniós támogatások mit sem érnek, ha azok a szaktanácsadók, ellenőrök, akiknek az a dolguk, hogy ezt előrevigyék, nincsenek tisztában azzal és nem értik, hogy miket kell alkalmazni a szőlőben.

4.1.5. A bioszőlő termesztéstechnológiájának jellemzői

A továbbiakban a termesztéstechnológiához kapcsolódóan tettem fel kérdéseimet, amely a szőlőültetvényekre vonatkozik. Elsőként a tápanyag-utánpótlás módjáról érdeklődtem az interjúalanyok körében. Sok esetben az ökológiai gazdaságból származó szerves trágya jelenthet megoldást, azonban a megkérdezett pincészetek ezeket nem igazán alkalmazzák. Galuska Gábor szerint ennek legfőbb oka, hogy kevés ilyen telep található Magyarországon,

és az is a pincészet körzetén kívül esik, ami jelentős szállítási költségeket vonna maga után. Éppen ezért ők a **zöld takarónövény bedolgozásával** oldják meg, valamint használnak **Akane-**t, amely egy japán tengeri algakivonat. Elsősorban terménővelő és **vízmegekötő szerepe** van, a pincészet esetén az utóbbi funkciója **miatt van rá szükség**. Tavasszal a talajra permetezik ki, valamint a virágzási és rügydifferenciálódási időszakban.

Hárs Tibor a **szőlő immunrendszerének erősítésére növényi kivonatokat** használ, amelyeket saját maguknak készítenek csalánból és fekete nadálytőből. Ez tulajdonképpen egy biomasszát képez, amelyet vízzel hígítva permeteznek ki a növényre. Ez nemcsak a szőlő ellenálló képességét növeli, hanem megvédi a különböző kártevőktől is.

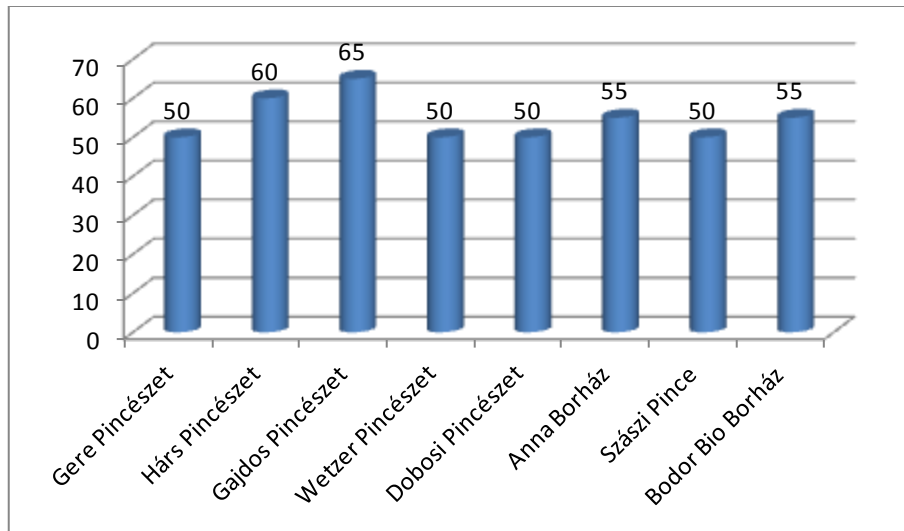
Jellemzően használt szer még a Biomit Plussz lombtárgya amelynek termésminőség növelő hatása van, valamint az **alginit**, amely egy természetes eredetű, magas szervesanyag-tartalmú közettörmelék, ennek jelenlétét Magyarországon fedezték fel.

A védekezés a különböző kártevők, betegségek ellen **alapvetően rézzel és kénnel** történik, amelyek a biogazdálkodásban engedélyezett szerek. Előbbi a peronoszpóra, utóbbi a lisztharmat ellen védi a szőlőt. Fontos kitétel, hogy **csak kontakt szereket alkalmazhatnak**, azaz semmilyen felszívódó szer nem érintkezhet a növényvel. Éppen ezért a gazdálkodók az időjárási körülményeknek fokozottabban ki vannak téve, mivel az esőzések során a kontakt szerek lemosódnak, és ezeket a permetezéseket újra meg kell ismételni.

Sok pincészet **ragadozó atkákat** is betelepített, amelyek a kártevő atkákat pusztítják. Továbbá a biológiai sokszínűség megnyilvánul a különböző hasznos élőlények megjelenésében. A szőlőtőkét valamilyen olajos, szappanos réteg felvitelével is megvédik. A Gajdos Pincészetben alkalmaznak első alkalommal az évben **narancsolajos lemosó permetezést**, amely egy kíméletes szer a növény szempontjából, de a rovarokat elpusztítja. **Többen is alkalmaznak vízüveges permetezést**, ami elsősorban akkor szükséges, ha valamilyen nagyon esős, jégesős időszak után a szőlő rothadásnak indul. A vízüveg egy védőréteget képez, amely megvédi a sérült és egészséges szőlőszemeket a gombabetegségektől.

Termésátlagot tekintve **korlátozottabb hozammal** rendelkeznek a vállalkozások, mint a konvencionális borkészítők, de ezzel szemben a magasabb minőség elérése válik fő célkitűzéssé. A szórást tekintve 40 és 100 mázsa/hektár közötti termés mennyiséget tudnak produkálni a megkérdezett pincészetek ültetvényei, ami természetesen az egyes szőlőfajták tulajdonságától és a perisztázistól, nem mellesleg pedig az évjáráttól is függ. Ha a középértéket nézzük, akkor **átlagosan 55 mázsás termés mennyiségről** beszélhetünk 1

hektárra vetítve, amely közel fele/harmada a konvencionális művelésű ültetvények volumenének. Az egyes átlagos termés mennyiségek a 13. ábrán láthatóak.

13. ábra A hektáronkénti átlagos termés mennyiségek alakulása az egyes pincészeteknél (q)

A következőkben a gyomok elleni védekezés módjára voltam kíváncsi, illetve ezen belül a takarónövényzet használatára. A Gajdos Pincészet a **természetes gyomokat használja takarónövényzetként**, amelyet időnként kordában tartanak: az egyik sorközt kaszálják, a másikat pedig tárcsázzák. Takarónövényzetet azért nem alkalmaznak, mert nem találtak olyan vetőgépet, amely a 3 méteres sortávba beférne. Dobosi Dániel pincészetében **csak mechanikus védekezés** van, a **teljesen gyommentes sorközt viszont nem tartja jónak**. A biotermelők erre a kultúrsivatag szót használják, amikor totális gyommentességre törekszik valaki. A szüret utáni gyomokat – amelyek már nem konkurensei a szőlőnek – a talajban hagyják.

Gere Attila ültetvényein **pillangós növények találhatók a sorközökben**, amelyek tápanyag-utánpótlásban is segítik a növényt. A nitrogénygyűjtő gyökérgümők a takarónövény gyökerén a levegő nitrogénjét megkötve tápanyagot állítanak elő, és ezt a szőlő számára tápanyagként továbbítják a talajban. **Nagy előnye, hogy szemmel láthatóan csökkentette a talajeróziót, elnyomta a gyomnövényeket, valamint növeli a biodiverzitást.** A takarónövényzetet időnként kaszálják.

Hárs Tibor kevésbé pozitív tapasztalatokról számolt be a sorközi takarónövényzetet illetően.

„Volt rá kísérlet, 10 fűmag keverékéből elvetettem minden második sort, de nem volt jó tapasztalatom vele. Egyrészt Csehországból kellett ezeket a fűmagokat behozatni, és nagyon kevés mustár volt a keverékben, de az szenzációsan kikelt. Utólag kiderült, hogy a felét vetettem annak, amennyit kellett volna. És ugye szépen, precízen elvettem, a mustár nagyon szépen kivirágzott, ami azt jelenti, hogy a többit is elvettem, de azokat nem nagyon találtam. A 10-ből 4-et, 5-öt megtaláltam, valamint annak rendje-módja szerint nem vágtam le, hogy évelőként életben tartsuk, de a következő évben a természetes gyomflóra felülírta ezt a vállalkozást. Idén kísérleti jelleggel vettem pár sorba gyógynövényeket, de nem igazán sikeredett ez sem. Tehát nálunk nagyon erős a természetes gyomflóra. De nem adom fel, fogunk még ilyennel foglalkozni később is, mert jó, ha nem ilyen egysíkú gyomflóra van.”

14. ábra Takarónövényzet a Hárs Pincészetnél, Forrás: Hárs Tibor

Összességében elmondható, hogy a gyomok elleni védekezés módja főként a költségek csökkentésére helyezi a hangsúlyt, de akadnak olyan vállalkozások, amelyek igyekeznek a biológiai sokszínűség fontosságát is szem előtt tartani.

4.1.6. Az ágazat versenyképessége és hiányosságai

Ebben a kérdéskörben az interjúalanyok véleményére voltam kíváncsi a hazai bioszőlő és biobor ágazat versenyképességét illetően.

Galuska Gábor elmondása szerint ***a bioboroknak az összes konvencionális borral versenyben kell lennie***, értendő ez alatt az ármeghatározás is. Azt tapasztalta, hogy sajnos azért nem fog egy kereskedő sem többet fizetni egy borért, mert az bio. Ha azonos árfekvésben van a konvencionális borokkal, akkor megveszi, mert ugyanannyiba kerül és még egészséges is. ***Borversenyeken sajnos nincs külön szekciója a bioboroknak***, azokat a konvencionális

borokkal együtt indítják. Bár meg kell jelölnie a nevezési lapon, hogy bio, de ez nem jelent semmiféle többletpontot az értékelésnél.

Wetzer Péter meglátása szerint a Terra Hungarica, amelynek ő is tagja, nagyon jó munkát végez ennek az ágazatnak a népszerűsítésében, és egyre inkább bekerül a köztudatba az egészségesebb termékek fogyasztásának a jelentősége.

Bodor László az alábbi véleményét osztotta meg velem a kérdéssel kapcsolatban:

„Egyre több pince próbálkozik biotermesztéssel, és látom, hogy az amúgy is nagy, életképes pincék is ismerkednek vele. Szerintem ezt többen a piac telítettsége miatt végzik. Nagyon sok külföldi bor bejön az országba, a hazai piac ezáltal is egy kicsit telítődik. A magyar borászoknak talán az lenne a lehetőségük, **hogy a helyi fajtákat, a helyi kuriózumokat kellene egy kicsit előtérbe helyezni** [...] nem pedig a világfajtákat.”

Gonda János elmondása szerint a **magyar mezőgazdaság igencsak távol van a környezetkímélő gazdálkodástól**, ami köszönhető egyrészt a politikának, másrészt az oktatási rendszernek, amiben a ma gazdálkodói szocializálódtak.

„Ha csak azt nézzük, hogy a magyarországi élelmiszereket előállítók egy nagyon szűk réteget jelentenek, ez 100-ból 5 ember. Nem érzékelik a politikusok, hogy ez milyen felelősséggel jár. Én másik 99 ember élelmiszerét is előállítom.”

Az ágazatban megjelenő hiányosságok is többféle formában jelentkeznek.

Dobosi Dániel és Galuska Gábor is abban látja a problémát, hogy **nagyon gyenge marketingje van a biotermékeknek**, és ezen belül a bioszőlőből készült produktumoknak is. Ezen minél előbb változtatni kell, hogy a bioborok megkülönböztetett szerepe jobban érvényesüljön.

Dobosi még hozzátette, hogy **az import termékek kezelése** további problémákat szül. A jelentős bortermelő országok borai úgy kerülnek be hazánkba, hogy feleslegeiket ide exportálják, amellyel egyrészt védik magukat a túlkínálat ellen, másrészt a hazai borkészítőket tönkreteszik vele. Elmondható, hogy ami nekik egy kisebb mennyiségű felesleg, az számunkra egy óriási tételben jelenik meg, ez pedig **piaci zavart okoz**.

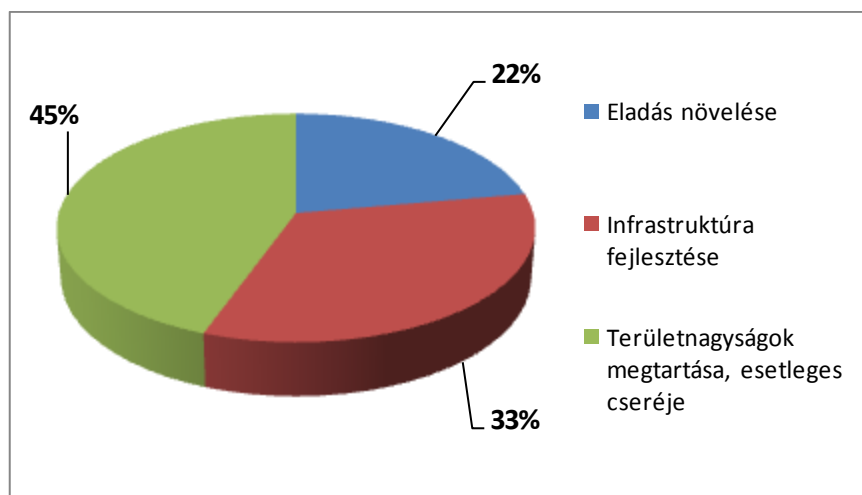
Utolsó kérdésemben a jövőre vonatkozó terveikről kérdeztem a válaszadókat. A 15. ábrán megfigyelhető, hogy **leginkább a területek megtartása** lenne fontos számukra, **terjeszkedni már nem szeretnék tovább**. A családi vállalkozások is szeretnék területeiket megtartani a

jelenlegi méretükben, valamint a következő generáció számára továbbadni, mint például a Bodor Bio Borház, a Hárs Pincészet, valamint a Dobosi Pincészet, ahol a két fia öröklésével az egyéni vállalkozás Kft. formát öltene.

Nagyobb mértékben, a válaszadók 33%-ánál az *infrastruktúra fejlesztése* lenne a cél, ez főként valamilyen eszközbeszerzésre vagy új épület felépítésére irányulna.

Gere Attila elsősorban az épületek, eszközök renoválását szeretné véghezvinni, amikor az szükségessé válik.

22%-ban *az eladás növelése* is a távlati tervek között szerepel. A Gajdos Pincészet és a Bodor Bio Borház is szeretné még szélesebb körben ismertté tenni borait, ezáltal növelni eladását, mivel még mindketten fiatal pincészetnek számítanak.

15. ábra A pincészetek jövőre irányuló tervei

Az interjúalanyok válaszai hűen tükrözik a hazai bioszőlő és biobor ágazat helyzetét: bemutatták termesztéstechnológiájuk kivitelezését, vállalkozásuk működését, valamint rávilágítottak azokra a sarkalatos pontokra, amelyek nehézségeket okoznak termelésük során.

4.2. Problémafa

Összességében elmondható, hogy a megkérdezett pincészetek számos olyan problémába ütköznek gazdálkodásuk során, amelyek kis részben vagy jelentősen befolyásolják működésüket. Amellett, hogy elkötelezettek az egészségesebb szőlőtermékek előállításáért, szükség lenne ezeknek a nehézségeknek a leküzdésére, valamint különböző ösztönzőkkel, intézkedésekkel erősíteni kell státuszukat a hazai piacon.

Primer és szekunder adatforrásaim segítségével megalkottam egy problémafát, amely a bioszőlő ágazat előrelépésének nehézségeit hivatott bemutatni. A fő probléma, hogy ezen

vertikum fejlődése lassul, amelyet több kisebb problémára lebontva határoztam meg. Ezáltal feltárom azokat az ok-okozati összefüggéseket, amelyek a fő problémaállapothoz vezettek. Ha a problémák megoldása sikeresen megvalósulna, úgy eljutunk az alapvető célkitűzéshez. A problémafát a 3. számú melléklet tartalmazza.

A bioszőlő piacának fejlődését számos okból gátolják az egyes problémakörök. A fejlődés lassulását főként az okozza, hogy a termelők és a fogyasztók részéről sem kellően vonzó ez az ágazat. A továbbiakban ismertetem, hogy ez a kijelentés miért állja meg a helyét a magyarországi bioágazatban.

A problémafa 3 nagy problémakörre tagolódik: elsőként a *bioszőlő vertikumban fellépő nehézségeket*, ezt követően a *támogatási rendszer gyengeségeit*, nem utolsósorban pedig a *biotermékek iránti alacsony kereslet* okait ismertetem.

A hazai ökológiai szőlőgazdálkodás nehézségei több területen is jelentkeznek, amelyek alapvetően meghatározzák egy vállalkozás működési kereteit.

Gondot jelent az ökológiai gazdálkodás során felmerülő költségek összessége, amelyek mértéke hatással van a jövedelmezőségre. A gazdálkodóval szerződésben álló ellenőrzést végző szerv évente legalább egy alkalommal felkeresi a gazdálkodót, amelynek során számos díjtétel merül fel: kiszállási díjat, utazási díjat, ellenőrzés időtartamára felszámított óradíjat, valamint a termőföld hasznosításától függően egy hektáronkénti ellenőrzési díjat is felszámolnak. Az ültetvények és azon belül a szőlő esetében az utóbbi díjtétel lényegesen magasabb a többi hasznosítási formához képest – majdnem a duplája. Ezek az összegek *éves szinten több százezres költséget is jelenthetnek* a gazdálkodónak, és ehhez még hozzá jönnek az esetleges évközi ellenőrzések is. Egy kisebb méretű vállalkozásnak ez jelentős terhet jelent, és ennek eredményeképpen pedig kevesebb hasznot realizál.

Az áru kínálat tekintetében alapvető probléma, hogy a piaci viszonyok miatt a hazánkban forgalmazott biotermékek 90%-a külföldről származik. A szőlő esetében a nehézség szintén az *import termékek nagy mennyiségében* jelentkezik. A jelentős bortermelő országok, mint például Spanyolország és Olaszország konvencionális borai jelentős arányt képviselnek a hazai borpiac szerkezetében, amelyek ráadásul tisztázatlan eredetűek. Termelési volumenét tekintve a hazai piac ötödét ezek a borok teszik ki, amelyek olyan alacsony előállítási költséggel bírnak, hogy ekkora összegből lehetetlen valódi bort készíteni. Az olaszországi folyó bor literenkénti ára szállítással körülbelül 80 Ft-ot kóstál, míg a hazai bor előállítási

költsége 110-120 Ft-ot jelent. Ezen olcsó termékeket főként hamisításra használják fel, amivel ellehetetlenítik a hazai borágazat hatékony működését, árcsökkenésre kényszerítve a magyar gazdálkodókat. [19.]

Alapvető probléma, hogy a konvencionális agrár-szaktanácsadás országos szinten jól kiépített, ez azonban az ökogazdálkodás esetében nem mondható el. Ugyan vannak olyan szaktanácsadó intézmények (NAKVI³), amelyek a biogazdáknak tudnának tanácsokat adni, de arról sajnos nincsen pontos információ, hogy hány bejegyzett szaktanácsadó van jelen a biogazdálkodásban. ***Nincs egy jól szervezett, egységes szaktanácsadási rendszer Magyarországon, amely az ökogazdálkodóknak nyújtana segítséget.*** Korábban a Magyar Biokultúra Szövetség nyújtott hivatalos szaktanácsadást ezen a területen, de sajnos ez a funkciója már nem működik. Ebből kifolyólag gondot jelent a pontos, naprakész információ megszerzése, különösen a fiatal, kezdő gazdáknak. [20.]

Az ökológiai gazdálkodás érdekképviselői szerve a Magyar Biokultúra Szövetség, amely különböző eszközökkel segíti a biogazdálkodókat, központi szerepet tölt be az ökotermékek pozitív megítélésének támogatásában. Emellett a Hegyközségek Nemzeti Tanácsa alapvető feladata a magyar borok érdekének védelme, valamint a termékpálya egyes fázisaiban felmerülő problémák megoldása. Ennek ellenére mégsem sikerült olyan helyzetet teremteni, amiben a bioborok pozitív megítélése, és népszerűsége kedvezőbb irányba mozdult volna. Ezen szervezetekben ***szükséges az érdekképviselő reformja*** vagy egy ezekről független érdekképviselői szerv kialakítása.

Azonban nincs kifejezetten a bioborokra irányuló kezdeményezés, ami hatékonyan támogatná érvényesülését a piacon. A jelenlegi helyzetkép azt mutatja, hogy ***a bioborok minden esetben versenyben állnak a konvencionális borokkal***, nincs megkülönböztetett szerepük a piacon. Ebből adódóan ***az ár tekintetében is helyt kell állnia*** a konvencionális borokkal szemben. Nincs kellően hangsúlyozva az a tény, hogy a bioszőlőből készült termékek hosszú távon pozitív egészségügyi hatással bírnak, valamint tudatosítani kell az emberekben a minőségi élelmiszerek felé irányulást.

A tématerület ***kevés kutatási eredménnyel rendelkezik***, emiatt nem minden esetben áll rendelkezésre naprakész információ. Magam is tapasztaltam a dolgozat elkészítése során, hogy a hazai bioszőlő ágazatról nagyon kevés aktuális adat található. A publikálásuk nem

³ Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet

történik rendszeresen, és sokszor a forrás megtalálása is nehézségekbe ütközik. Ez betudható annak, hogy *nincs elég anyagi eszköz a kutatások elvégzéséhez*, pedig erre igény mutatkozna.

A következő problémakör a támogatási rendszer sarkalatos pontjait taglalja.

A primer és szekunder adatgyűjtésem során kiderült, hogy *a támogatások aránytalanul és koncentráltan oszlanak el az egyes pályázók között*. Sokszor a tőkeerős vállalkozások kapják meg a támogatást, mivel rendelkeznek önerővel az egyes pályázatok, támogatások megpályázásához. A legtöbb esetben ezek vállalkozások a támogatások nélkül is eredményesen tudnának működni. *A kisebb gazdaságok* a beruházások, fejlesztések esetén *nehezen tudják megteremteni az anyagi feltételeket a támogatások megszerzéséhez*. Így kijelenthető, hogy a támogatási rendszer inkább a már stabilan működő vállalkozásokra fókuszál.

Egyértelműen megfigyelhető tény, hogy a támogatások szerves részét képezik a biogazdálkodók finanszírozásának. Sokan ezek *megléte nélkül nem tudnának működni*, mások pedig a *támogatások miatt vágtak bele* a biogazdálkodásba. A támogatások nyújtanak fedezetet arra, hogy az esetleges évjáratí problémákat áthidalják a gazdák, ezért ha nem akarják jövedelmezőségüket csökkenteni, kénytelenek ezekre a pénzekre támaszkodni.

Az AKG támogatások sajnálatos módon 2014. szeptember 1-jétől kezdődően megszűntek, és legközelebb csak 2016. január 1-jétől vehetők igénybe. Több tízezer gazda vette fel eddig a támogatást, amely szerves részét képezte finanszírozásuknak. A környezetkímélőbb gazdálkodásra való átváltás céljára felvehető támogatás megszűnésével adódik a kérdés, hogy vajon továbbra is fenntartható lesz a bioművelés az AKG nélkül? Ez azt a veszélyt hordozza magában, hogy *akik esetlegesen nem tudják 2016-ig megoldani termesztésüket a támogatás nélkül, visszaállhatnak a konvencionális szerek használatára*. Vagyis az Unió és a magyar állam feleslegesen támogatta ezekben az esetekben a környezetkímélő gazdálkodást. Ennek megoldására Brüsszel 1 éves hosszabbítást ajánlott fel a tagállamoknak a hosszabbításra, de a magyar kormány valamilyen oknál fogva nem élt ezzel a lehetőséggel, ezáltal a „zöldítés” komoly veszélybe került. Eddig 20 cég jelezte, hogy szerződést szeretne bontani az ellenőrző szervezettel. [21.]

A harmadik problémacsoportban a biotermékek iránti alacsony kereslet okait ismertetem.

Sajnos nem csak a bioborok, hanem a konvencionális borok esetében is elmondható, hogy a marketing nem túl hatékonyan érvényesül. *A biotermékek reklámozása, népszerűsítése még nagyon gyerekcipőben jár Magyarországon*, ami köszönhető annak is, hogy még nem igazán

alakult ki az a vásárlói réteg, aki ezeket a termékeket rendszeresen megvásárolná, így nincs egy behatárolt célcsoport sem. Hátráltató tényező, hogy bár rendkívüli természeti adottságokkal és ezáltal kiváló borokkal rendelkezünk, **mégsem tudunk felmutatni egy egységes, stílusos, karakteres árualapot**, amelyet kommunikálhatunk bel- és külföldön egyaránt. Sajnos amíg a mennyiségi és nem a minőségi termelésre törekednek a borászok, addig kevés esély mutatkozik arra, hogy ismerjék és elismerjék borainkat.

Az egyik alapvető probléma, hogy a **bioborok megkülönböztetett szerepe csak kis mértékben vagy egyáltalán nem érvényesül a piacon**. Az interjúalanyok közül többen is említették, hogy a borversenyeken a konvencionális borokkal kell megmérettetniük magukat, valamint a pontozásnál semmilyen többletet nem jelent az, ha a bor ökológiai gazdálkodás terméke. A hagyományos borokkal való verseny egy minőségi- és egyúttal árversenyt is jelent.

A hazai vásárlókról elmondható, hogy a fogyasztás tekintetében nem elég tudatosak, ráadásul az áruházak polcain is elkülönített helyen találhatók a bio termékek, ez esetben a bioborok is, amelyek így **presztízs termékek hatását keltik**. Ebből következően az emberek többsége nincs tisztában a biotermékek „valódi” értékével. Sokan azzal a **sztereotípiával** élnek, hogy a biotermék csakis drága lehet, valamint ez egy jó marketingfogás arra, hogy magasabb árréssel értékesíthessék termékeiket a termelők.

A leginkább sarkalatos pont egy bor megvásárlásánál az ára. A magyarországi rendkívül **árérzékeny fogyasztónak** az elsődleges szempontja nem a minőség, hanem hogy minél olcsóbban jussanak egy adott termékhez. A hazai borfogyasztók esetében is általános tendencia, hogy főként az áruházak polcain található alsó árkategóriás borokat részesítik előnyben. Éppen ezért a biobort készítő borászok kénytelenek áraikat olyan mértékben kialakítani, hogy azokat az általuk megcélzott fogyasztók hajlandóak legyenek megvenni. A kereskedőknek történő eladásnál is ugyanebbe a falba ütköznek a termelők, mert **nem feltétlenül kapnak boraikért több pénzt, hiába készültek fenntartható módon**. Ezáltal egyfajta kényszerhelyzetbe kerülnek.

4.3. Célfá – javaslatok a bioszőlő ágazat jövőbeni fejlődési lehetőségeire

Az előző fejezetben ismertetett nehézségekre olyan megoldásokat kerestem, amelyek a jövőben hatékony eszközei lehetnek a magyarországi bioszőlő ágazat fejlődésének.

A három fő problémakör megoldásai elősegítik a termelők közeledését a környezetkímélő gazdálkodás felé, valamint a fogyasztók tudatosságát, a biotermékek iránti pozitív hozzáállását hivatottak erősíteni. Ezáltal a problémafában ismertetett hiányosságok a célfában eszközökké változnak. A célfát a 4. számú melléklet tartalmazza.

Az első célegyüttes a hazai bioszőlő ágazat helyzetének pozitív irányba történő elmozdulását segíti elő.

A **magas ellenőrzési költségek és a ráfordítások csökkenése** kedvezően befolyásolná a gazdálkodók működését és jövedelmi helyzetét. Tudvalévő az ökológiai gazdálkodás magas kockázatokat hordoz magában akár az átállás ideje, akár a már átállt időszak alatt. Érdemes főként azokat a vállalkozásokat támogatni, amelyek kisebb területtel rendelkeznek, ezáltal jobban ki vannak téve a likviditási problémáknak. A kontroll költségeinek mérséklésével, valamint **az ültetvényes gazdálkodás ellenőrzési díjtételének leredukálásával** stabilabb működés érhető el, valamint többen éreznék kedvet hozzá, hogy belevágjanak az ökológiai szőlőművelésbe.

Az import borok nagy mennyiségű jelenléte ellehetetleníti a hazai borászok helyzetét, érdekeiket veszélyezteti. Éppen **ezért szükséges a hazai forgalmazáson és fogyasztáson belül növelni a magyar borok arányát**, állami és érdekképviselői eszközökkel. Erre már meg is indultak a törekvések, ugyanis a követhetetlen eredetű, nagy mennyiségű import bor esetében a későbbiekben szükség lesz hitelesítésre. A földrajzi jelzés nélküli boroknál védjegy alkalmazásával nyomon követhetővé válik a borok eredete, valamint a folyó boroknál a forgalombahozatali eljárás ideje 15 napról 90 napra emelkedik. Kommunikálni kell a fogyasztók felé, hogy támogassák a hazai borászokat, és hazai terméket emeljenek le a polcra. [22.]

A tématerületen kevés kutatás folyik, és azok sem mindig naprakészek. Szerencsére már létezik egy olyan szervezet, amely számos területen segíti a biogazdák, és vizsgálatokat végez az ökológiai gazdálkodás témájában. Magyarország első kifejezetten biokutatással foglalkozó **Ökológiai Mezőgazdasági Kutatóintézet (ÖMKi)** a szőlőtermesztés területén is igyekszik minél több kutatást végezni. Segítségével megindultak a szőlősorköz-

takarónövényzet kísérletek, rezisztens szőlőfajták előtérbe kerülését ösztönzik, szakmai konferenciákat tartanak, ahol ismertetik a legfrissebb kutatási eredményeket. Még több ilyen intézkedésre lenne szükség, hogy mind a gazdálkodók, mind a fogyasztók újabb ismeretekkel rendelkezzenek az vertikumról. Az információk eljuttatása minél több csatornán, akár egy kifejezetten *biogazdálkodásra szakosodott kiadvány, újság* formájában történhet.

A szaktanácsadás hatékonyságának növelése érdekében szükséges egy olyan *országos és regionális szaktanácsadási hálózat kiépítése*, amely központilag és specifikusan az adott területen tevékenykedő gazdáknak segít a naprakész információkhoz való hozzájutásban, összegyűjtené azokat a szakembereket, akik minőségi, professzionális szintű tudással állnának a gazdálkodók rendelkezésére. Éppen ezért *szükség van szakemberképzésre*, specifikusan a biogazdálkodás tématerületén. A hálózat működjön együtt külföldi és hazai szervezetekkel, kutatóintézetekkel a gyors információáramlás érdekében, valamint különböző szakmai rendezvényeken való részvétel és publikálás nagyban segítené kapcsolódását a termelőkkel. Elengedhetetlen, hogy folyamatos kapcsolatban legyen az állami intézményekkel, gazdasági szereplőkkel, valamint a médiában való közlés nagyban segíti munkáját.

A hazai borok piacán az érdekképviselő működésének hatékonysága nem igazán alakult kedvezően. A fenntartható módon készülő borok ismertségének növelése érdekében a borosgazdáknak össze kell fogniuk, valamint szükséges lenne egy olyan érdekképviselői szerv létrehozása, amely csak az ökológiai gazdálkodásból származó borokat képviselné. A *Terra Hungarica* erre egy nagyon jó példa, amelyről már korábban szót említettem: 2013-ban jött létre azzal a céllal, hogy összefogja a természetű borokkal foglalkozó gazdákat, és termékeiket minél szélesebb körben népszerűsítsék. Szükség lenne ennek a hálózatnak az országos szintű kibővítésére vagy hasonló orientáltságú egyesületnek a létrehozására.

A második eszköze együttes a támogatási rendszer hatékonyabb működését segítené elő. Mindenekelőtt szükség lenne a támogatások hatékonyabb és egyúttal igazságosabb elosztására. Elsősorban *azok a bioborászok nyerjék el ezeket a forrásokat*, akik esetlegesen még *gazdálkodásuk kezdetén járnak vagy nem rendelkeznek jelentős területnagysággal, továbbá pénzügyileg bizonytalanok*. Ők azok, akiknek ténylegesen szükségük lenne ezekre a pénzekre azokkal a vállalkozásokkal szemben, akik már vezető szerephez jutottak a piacon, stabilan működnek. Épp ezért a támogatások újragondolása, és célzott megvalósítása szükséges, hogy ne szoruljanak ki a kisebb gazdák a támogatási forrásokból, továbbá előnyt élvezzenek a tőkeerős borászatokkal szemben.

A támogatásoktól való erős függés egyik alapvető és megvalósítható eszköze, hogy a termelő „csak addig nyújtózkodjon, ameddig a takarója ér”. Ha bővíteni szeretné területeit, **ne támaszkodjon minden esetben a támogatásokra**, hanem csak akkora termőterületet műveljen, amelyet képes nagy biztonsággal, minél magasabb termésminőség elérése mellett megvalósítani. A **saját forrásból történő finanszírozás kiszámítható**, szemben a támogatási rendszerrel, amely évről évre változhat, és néha igazságtalan.

Az AKG támogatások jelenlegi alakulása veszélyezteti az igénybevevők működési feltételeit. A következő támogatási időszak kezdetéig szükséges egy **áthidaló finanszírozás megvalósítása, amely forrásátcsoportosítással valósítható meg**. A kormány ennek érdekében lépéseket tervez: az 1200 ha feletti gazdaságok támogatásából elvonva a 2015 és 2016-os évekre évente 7 milliárd forint kerüljön allokálásra. Mindenképpen szükséges ennek az intézkedésnek a megvalósítása, mert a támogatás elmaradásával a vállalkozások szerződést bonthatnak, amely a biotermékek kínálatának drasztikus csökkenésével járna. A későbbiekben érdemes lenne egy kifejezetten ökológiai gazdálkodók számára kialakított támogatást eszközölni, amely segítené fejlődésüket – ez a cél Nemzeti Vidékstratégia tervei között is szerepel. [23.]

A harmadik megoldási kör a fogyasztók biotermékek iránti keresletnövekedését hivatott előremozdítani.

A biomarketing fejlődésének kulcsa a biotermékek, ezen belül pedig a bioborok minél több felületen történő megismertetése a fogyasztókkal. Le kell küzdeni a magas árról szóló sztereotípiát, és hangsúlyozni mindazokat a pozitív tulajdonságokat, amelyek az egészségtudatosság jegyében értékessé teszik a termékeket. Ennek érdekében újságcikkekkel, reklámokkal, rendezvényekkel kellene közvetíteni a bioborok jó hírét, valamint a falusi turizmust kell erősíteni. Ennek megvalósítására egy olyan **marketingszervezet alapítása** lenne szükséges, amely a biotermékekkel kapcsolatos népszerűsítést tűzi ki célul bel- és külföldön egyaránt. A 2013-ban meghirdetett **Nemzeti Borkiválósági Program** is remélhetőleg hatékonyan fogja segíteni a magyar borok megítélését a jövőben.

A hagyományos borokkal való versengés mindig is egy kihívást fog jelenteni a biogazdák számára, azonban különböző eszközökkel jobb helyzetbe hozhatóak az ökoborok. A pincészetek különböző rendezvényeken, versenyeken való megjelenésük esetén hangsúlyozniuk kell mindazokat a hozzáadott értékeket, amelyek előnyösebbé teszik termékeiket a konvencionális borokhoz képest. Értjük ez alatt a versenyeken **külön szekció kialakítását a bioboroknak**,

többletpont járhatna a gazdálkodási módért is. A kereskedők, fogyasztók felé az **egészségtudatosság kommunikálása** legyen a fő cél, ezáltal azonos áron inkább egy környezetkímélő, vegyszermentes technológiával készült bort vásároljanak, amelyek minden árfekvésben megtalálhatóak a hazai palettán, így minden vásárlói réteg számára elérhetőek. Ehhez kapcsolódóan szükséges **a bioborok széles körű elérhetőségének biztosítása**, könnyebben lehessen hozzájutni.

A bioborok iránti alacsony kereslet egyik fő oka a fogyasztók érzékenysége. Azonban az alacsony ár nem feltétlenül társul megfelelő minőséggel is. Egyfajta **szemléletmód váltás szükséges** ahhoz, hogy az emberek leküzdjék előítéleteiket, és a vegyszermentes, környezetkímélő borokat válasszák. Szükség van egyrészt a megfelelő marketingeszközökre, mint például rendezvényeken való részvétel, ahol személyesen lehet érveket hozni a bio mellett. Egyre népszerűbbé válik a **terroir bor, kézműves bor, mint kifejezés**: ennek a **tudatosítása és terjesztése** fontos feladata a hazai bioszőlő vertikumnak.

Végül, de nem utolsósorban az egyik legfontosabb elérendő cél az ártöbblet megjelenése a bioboroknál, amely tükrözi a befektetett munkát, az elhivatottságot. Ahhoz, hogy ez meg is valósuljon, a hazai fogyasztók részéről történő tudatos fogyasztás növelése és a piaci viszonyok megváltozása szükséges. A bioborok nem feltétlenül drágábbak a konvencionális boroknál, ami a magyar borpiac „hatásaként” tudható be. A **pincészet általi közvetlen értékesítés növelése** kiküszöböli a kereskedők által alkalmazott jelentős árrést, valamint a nyomott áron történő felvásárlást, ami miatt a termék már tényleg magas áron lesz a kereskedő polcain. A **rangos borversenyeken való eredményes szereplés** révén lehetőség van némi áremelésre, valamint a piacon kialakított ismertsége is előnnyé kovácsolható. A **külföldi eladás növelése** esetén pedig az európai színvonalnak megfelelő ár kialakításával magasabb haszon realizálható.

A célfa egyes eszközeinek megvalósításával a magyarországi bioszőlő vertikum fejlődése eredményessé válik, valamint annak szereplői is hatékonyabban tudnak működni.

5. ÖSSZEFOGLALÁS

Az ökológiai gazdálkodás, mint mezőgazdasági ág az utóbbi 30 évben dinamikusán fejlődött világszerte. A 2013 októberében Budapesten megrendezett Ökológiai Szakmapolitikai Csúcs során első kézből kaphattunk információkat a legfrissebb kutatási eredményekről a biogazdálkodás területén, valamint a támogatási rendszer alakulásáról a következő programozási időszakra. Ekkor döntöttem el, hogy ezzel a témával szívesen foglalkoznék tudományos munkámban, mivel már korábban is érdeklődtem iránta tanulmányaim során.

A bioélelmiszerek piacának térnyerése évről évre lendületesen növekszik, napjainkban pedig mindinkább előtérbe kerülnek azok a termékek, amelyeket környezetkímélő módon állítanak elő. A nyugati országokban már jellemzően magas arányban fogyasztanak biotermékeket, amely köszönhető az egyre tudatosabb táplálkozási szokásoknak, illetve az ott kialakult fogyasztási kultúrának is.

A bioszőlőt többféle hasznosításának köszönhetően a világ szinte minden táján termesztik, az összes szőlőhöz viszonyítva 4%-os arányban. Leginkább a borkészítés, ami meghatározó, valamint csemegeszőlő, szőlőmag örlemény vagy szőlőmagolaj formájában is értékesítik. Hazai viszonylatban a bioterületek 1,6%-án termesztnek szőlőt, átlagosan 10 hektáros területeken. Primer kutatásom során strukturált interjút készítettem telefonon és személyesen 7 hazai biopincészettel, amelyek az ország különböző tájegységein folytatnak ökológiai gazdálkodást. Dolgozatom célja, hogy feltérképezsem a bioszőlő vertikumban tevékenykedő gazdaságok működését, a fellépő hiányosságokat, majd javaslatot tegyek a hazai bioszőlő ágazat fejlődési lehetőségeire. Készítettem továbbá egy problémafát és egy célfát, amely jól szemlélteti az egyes problémaköröket, valamint az általam javasolt megoldásokat.

Az interjúkérdések a vállalkozások általános bemutatására, a bioszőlő vállalkozási sajátosságaira, a piaci viszonyok alakulására, a támogatási rendszerre, a termesztéstechnológiára, valamint a versenyképesség megítélésére tértek ki.

Összességében elmondható, hogy a bioszőlő ágazat fejlődése lassulni látszik, mivel sem a termelőknek, sem a fogyasztóknak nem elég vonzó. A magas költségek, a külföldi piacoknak való kitettség, a szaktanácsadás kiépítetlensége, a támogatásoktól való erős függés,

az alacsony szintű biomarketing, valamint az alacsony kereslet a bioborok iránt mind-mind hátráltatják a vertikum fejlődését.

Megoldásként szolgálhat a hazai biobor ágazat előrelépése érdekében többek között a kutatások bővítése a területen, az import termékek visszaszorítása, az igazságosabb támogatás elosztás, a tudatos fogyasztói kör növekedése. A biomarketing hatékony alkalmazása révén a bioborok kiemelt szerephez juthatnak a konvencionális borokkal szemben, valamint népszerűségük növekedésével a termelők jövedelmezősége javul. Ezen eszközök segítségével pedig a hazai bioszőlő ágazat helyzete ismét kedvezően alakulhat.

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalmi források

- [1] Dr. Lucskai A. (2006): *Az ökológiai gazdálkodás*, FVM Képzési és Szaktanácsadási Intézet, Budapest
- [2] Boda M. et al.(2007): *Az ökológiai (bio) gazdálkodás aktuális kérdései c. kerekasztal konferencia*, Center-Print Nyomda, Debrecen
- [3.] Newton J. (2004): *Profitable Organic Farming*, Blackwell Science Ltd., Oxford
- [4.] Hofmann U. (2008): *Ökológiai szőlőtermesztés*, Mezőgazda Kiadó, Budapest
- [5.] Dr. Szőke L. (2004): *Bioszőlő, biobor: ökológiai szőlőtermesztés és borászat*, Mezőgazda Kiadó, Budapest

Internetes források

- [6.] http://www.ifoam.org/sites/default/files/strategic_plan_2011_web.pdf (2014.02.15)
- [7.] www.ifoam.org/en/what-we-do/our-strategy (2014.02.15)
- [8.] <http://www.biokutatas.hu/biogazdalkodas/alapfogalmak> (2014.02.22.)
- [9.] <https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/1636-organic-world-2014.pdf> (2014.03.10.)
- [10.] http://www.biokutatas.hu/images/stories/hirek/MNVH_szolotermesztes/Dr.LucskaiAttila-okobor.pdf (2014.08.05.)
- [11.] http://www.biokontroll.hu/cms/index.php?option=com_content&view=article&id=1475:uj-biobor-szabalyozas-az-europai-unioban&catid=114:feldolgozas&Itemid=43 (2014.08.01.)
- [12.] http://www.szepzold.hu/a_magyar_szolotermesztes_tortenete (2014.07.13.)
- [13.] http://www.nyugatbio.hu/eloadasok/letoltesek/roszik-peter/roszik_peter-helyzet.pdf (2014.06.27.)

[14.]

http://www.biokontroll.hu/cms/index.php?option=com_content&view=article&id=721%3Arezisztens-szlfajtak&catid=318%3Aszolo-bor&Itemid=127&lang=hu (2014.08.02.)

[15.] <http://mno.hu/migr/paratlan-kincs-a-magyar-nemesitesu-bioszolo-712554> (2014. 07.14.)

[16.]

<http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCMQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.foek.hu%2Fnapk%2Foktany%2Fokobor.doc&ei=cwVQVILD CYj6ywPjiYCoAw&usg=AFQjCNHRV1BudzDNkjQQbJWYH5V9aolbyg&sig2=EG9KAMW57I44zQbGpDrG4A> (2014. 06.29)

[17.] http://www.biovitis.axelero.hu/bio_szolotermesztes_konyv.pdf (2014.07.21.)

[18.] http://www.biokutatas.hu/images/stories/kiadvanyok/kutatas_2012_web.pdf
(2014.07.28.)

[19.] <http://www.origo.hu/gazdasag/20140525-regisztracios-dijat-vetnenek-ki-az-import-borokra.html> (2014.10.18.)

[20.]

http://www.biokutatas.hu/images/stories/hirek/mki%20osszefoglalo_muhelymunkarol_vegleges.pdf (2014.10.18.)

[21.] <http://www.biokutatas.hu/hirek/586-quo-vadis-oko-tamogatas> (2014.10.23.)

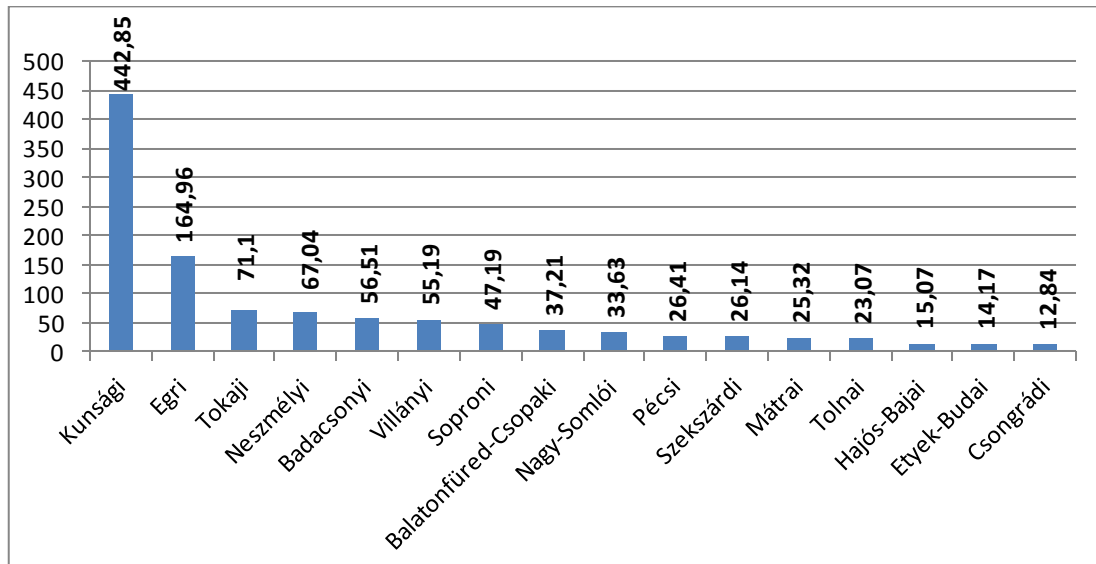
[22.] http://hvg.hu/gazdasag/20140821_Reszkessetek_import_borok/ (2014.10.20.)

[23.] <http://www.biokutatas.hu/hirek/586-quo-vadis-oko-tamogatas> (2014.10.23.)

6. MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: Az ökológiai területek borvidékenkénti megoszlása (ha),

Forrás: Biokontroll jelentés, 2009 http://www.nyugatbio.hu/eloadasok/letoltesek/roszik-peter/roszik_peter-helyzet.pdf

2. sz. melléklet: Interjúkérdések

Általános kérdések

1. Kérem, mutassa be pár mondatban vállalkozását!
2. Milyen termékeket/szolgáltatásokat kínál?
3. Mióta tevékenykedik az ökológiai gazdálkodás területén? Miért választotta ezt a gazdálkodási módot?
4. Véleménye szerint mennyire tartják fontosnak a hazai fogyasztók, hogy bioterméket vásároljanak?

Bioszőlő vertikum

5. Milyen szempontok alapján választotta ki az Ön által termelt szőlőfajtákat? Melyek ezek?
6. Milyen kockázatokkal kellett szembesülnie a bioszőlő termelése során?
7. Véleménye szerint milyen hozzáadott értéket kap az, aki biobort vagy bioszőlőből készült terméket vásárol?

Piac - kereslet

8. A biotermékek szemmel láthatóan magasabb ára mivel magyarázható az ágazatban?
9. Főként hazai piacra vagy exportra termel? Ezeknek milyen arányát képviselteti a hazai, illetve külföldi piacokon?
10. Milyen marketingeszközöket alkalmaz termékei népszerűsítésére?
11. Milyen vásárlói rétegnek szánja termékeit?

Támogatási rendszer

12. Tevékenysége során részesült-e valamilyen támogatásban? Melyek ezek?
13. Mit gondol a jelenlegi támogatási rendszerről? Mitől lehetne még hatékonyabb, min kellene javítani?
14. Véleménye szerint mennyire függenek a hazai biogazdálkodók a támogatások meglététől?
15. Az Unióba történő csatlakozás Ön szerint milyen hatással volt a biogazdálkodás további terjedésére hazánkban?

Termesztéstechnológia

16. Mivel történik a tápanyagok utánpótlása?
17. Milyen módszerekkel védekeznek a betegségek, kártevők ellen?
18. A termésátlagot tekintve milyen hozamokat produkál a vállalkozás?
19. Hogyan védekeznek a gyomok ellen - alkalmaz-e termőterületein takarónövényzetet a sorközökben?

IGEN: Milyen előnyeit vette észre a termelés során? Milyen növényeket alkalmaz?

NEM: Kérem indokolja meg, miért ezzel a módszerrel védekezik a gyomok ellen?

Záró kérdések

20. Általánosságban mi a véleménye a hazai biobor és bioszőlő ágazat versenyképességéről?
21. Összességében milyen hiányosságokat lát az ágazatban, és ezekre milyen megoldást javasolna?
22. Milyen tervei vannak a jövőre nézve?

